

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra matematiky, fyziky a technické výchovy

Bakalářská práce

**HOSPITAČNÍ ZÁZNAM JAKO EVALUAČNÍ
NÁSTROJ**

Jiří Kasík

Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

Bakalářské, kombinované studium

2009 – 2012

Vedoucí práce: PaedDr. Petr Mach, CSc.

Plzeň, březen 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni březen. 2012

.....

Poděkování

Chtěl bych poděkovat PaedDr. Petru Machovi, CSc.za odborné vedení, rady a pomoc při zpracování této práce. Poděkování patří i vedení, kolegyním a kolegům Integrované střední školy v Chebu za poskytnutí údajů použitých v bakalářské práci.

Zadání práce

Obsah

ÚVOD.....	7
1. VYMEZENÍ POJMŮ	9
1.1 Hospitační záznam.....	9
1.2 Školský zákon	9
1.3 Evaluace a autoevaluce	10
1.4 Evaluační nástroj.....	12
1.5 Klíčové kompetence.....	12
2. HOSPITACE	13
2.1 Místo, význam a cíl hospitace ve výchově a vzdělávání	14
2.2 Osobnost učitele odborné výchovy	15
2.3 Předhospitační pohovor	17
2.4 Hospitace v odborném výcviku	18
2.5 Analýza a utřídění získaných poznatků	19
2.5.1 Pohospitační rozbor.....	19
3. ZÁZNAMY O HOSPITACI	21
3.1 Analýza hospitačního záznamu.....	21
3.1.1 Pozorovací část.....	22
3.1.2 Plánování a řízení.....	23
3.1.3 Použití metod a forem výuky	23
3.1.4 Materiální podmínky výuky	24
3.1.5 Motivace a hodnocení	25
3.1.6 Klima, vztahy, komunikace.....	26
3.1.7 Analytická část.....	27
4. CHYBY ZPŮSOBENÉ POZOROVATELEM.....	32
5. SPECIFIKA ODBORNÉHO VÝCVIKU	34

5.1	Argumentace	34
5.2	Metodika	35
5.3	Vybavenost pracoviště	37
5.4	Negativní jevy	38
6.	KRITÉRIA AUTOEVALUAČNÍ ZPRÁVY	39
6.1	Plánování a realizace evaluačních činností	40
7.	VYUŽITÍ ZÁZNAMU PRO EVALUACI A AUTOEVALUACI	43
7.1	Důvody pro hodnocení kvality škol	43
8.	VÝZKUMNÁ ČÁST	45
8.1	Výzkumný cíl a hypotézy	45
8.2	Metodika práce	45
8.3	Vyhodnocení dotazníkového šetření	46
8.4	Shrnutí dotazníkového šetření	51
8.5	Návrhy a doporučení	52
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	55
	SEZNAM PŘÍLOH	57
	RESUME	58

ÚVOD

„Zajišťování kvality odborného vzdělávání a přípravy se stalo předmětem zájmu EU usnesením Rady EU z prosince 2002 a prohlášením evropských ministrů odpovědných za vzdělávání v členských zemích Unie. Usnesení bylo přijato na zasedání v Kodani ve dnech 29. a 30. listopadu 2002. Jednalo se o prohlášení „Podpora spolupráce v zajišťování kvality se zvláštním zaměřením na výměnu modelů, metod a společných kritérií a principů kvality v odborném vzdělávání a přípravě.“

Viz. Usnesení Rady Evropské Unie ze dne 19. prosince 2002 o podpoře evropské spolupráce v odborném vzdělávání a přípravě. Zpravodaj – Odborné vzdělávání v zahraničí, 2003, příloha II, s. 4.

Orientace na kvalitu práce vzdělávacích organizací, především škol i jednotlivců v nich, je bezprostředním důsledkem společenských změn, které se promítají i do českého školského systému.

Přestože je autoevaluace uložena školám zákonem teprve od počátku roku 2005, nelze říci, že by se jí nezabývaly již dříve. Je třeba brát v úvahu, že jakákoli koncepce rozvoje školy je povinna vycházet z analýzy jejího dosavadního interního chodu a potřeb (stavu) jejího nejbližšího okolí.

Většina škol zpracovávala vlastní hodnocení formou písemné zprávy, kterou nejen dokládalo své koncepční záměry, ale také ji využívalo při tvorbě výroční zprávy a předkládalo ji České školní inspekci při její inspekční činnosti ve škole. Vzhledem k tomu, že jednotlivé školy přistupovaly k vytváření těchto zpráv rozdílně, měly tyto autoevaluační zprávy naprosto individuální charakter. Avšak již v této době se některé ze škol snažily používat některý ze známých nástrojů pro zajišťování kvality a autoevaluace či jeho prvky. Nezbytný rádek do globálního pojetí autoevaluace školy přinesla až vyhláška č. 15/2005 Sb., která definovala její náležitosti.

Výzkumným cílem bakalářské práce je pomocí polootevřeného dotazníku a analýzy přiblížit v rámci možností daných rozsahem práce téma hospitačního záznamu a odpovědět na dvě základní otázky. Je rozsah sledovaných ukazatelů při hospitaci dostatečný a má potřebnou vypovídací hodnotu? Je hospitační záznam platným a účinným nástrojem pro evaluaci?

Hypotéza jedna je taková, že rozsah sledovaných ukazatelů při hospitaci je dostatečný a potřebnou vypovídací hodnotu má. Hypotéza druhá, která bude ověřována, je, že hospitační záznam je platným a účinným nástrojem pro evaluaci.

Jsou to právě pedagogové, kdo nese odpovědnost za plný rozvoj svěřených jedinců, za jejich přípravu na základní sociální role, za utváření jednotlivých stránek jejich osobnosti i za jejich rozvoj z hlediska hlavních výchovných složek.

Úkolem hospitačních procesů je proto nejen odhalit a klasifikovat významné stránky pedagogovi osobnosti, ale současně odhalit nedostatky ve všeobecném i odborném vzdělání, nedostatek autority, či jiná pochybení ve výchovném působení.

1. VYMEZENÍ POJMŮ

V první kapitole budou vymezeny pojmy, se kterými bude dále v textu pracováno.

1.1 Hospitační záznam

Školy mají v oblasti sebehodnocení k dispozici možnost volby z mnoha konkrétních nástrojů. Jedním z nich je hospitační záznam. Ten by měl sloužit především pro učitele jako zpětná vazba o jeho práci – o tom, jak se mu podařilo dosáhnout zamýšlených výsledků (Kalhous, 2002). Je tedy především zdrojem informací pro hospitovaného, která silná a slabá místa se v jeho hodině vyskytují, které postupy změnit či odstranit úplně apod. Informace získané z hospitačních záznamů tak plní důležitou úlohu při zvyšování kvality výuky a zkvalitňování ŠVP. Znamenají rovněž aktivnější práci vedení, pedagogických i nepedagogických zaměstnanců školy, zlepšování kvality prostředí a vybavenosti školy. Tvoří také zpětnou vazbu a poskytují údaje o kvalitě a stupni dosažených cílů vzhledem k plánovaným cílům.

1.2 Školský zákon

Školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů) rozlišuje dva termíny – § 12 definuje vlastní hodnocení školy jako racionální vyvážení vnější kontroly v nově nastalých demokratických podmínkách a § 28 vymezuje zprávu o vlastním hodnocení školy jako součást dokumentace školy.

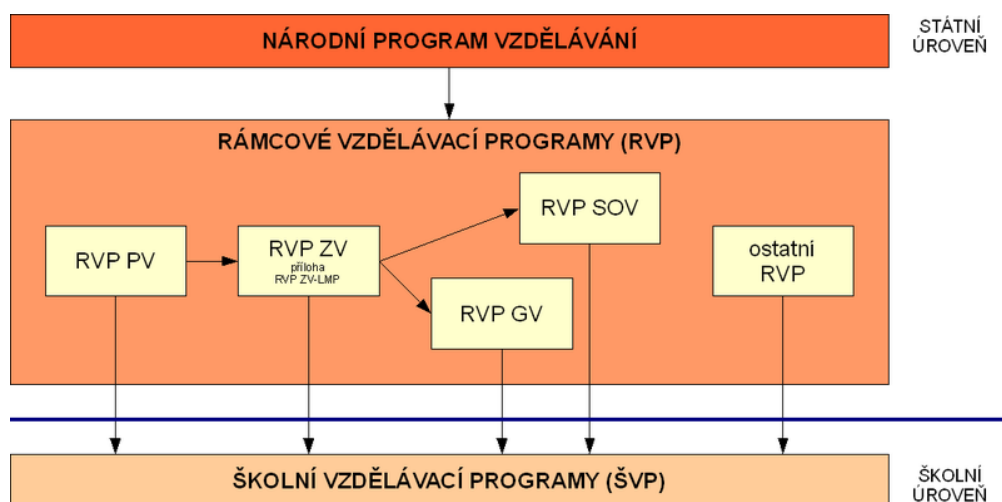
§12 odst. 1 uvádí, že hodnocení školy se uskutečňuje jako vlastní hodnocení školy a hodnocení Českou školní inspekcí. V praxi to znamená, že školám byla vyjádřena důvěra, že dokážou zajistit kvalitu své činnosti. Dosavadní neexistence hodnotícího systému byla dosud řešena výhradně externí kontrolou.

§12 odst. 2 mimo jiné uvádí, že vlastní hodnocení školy je východiskem pro zpracování výroční zprávy o činnosti školy a jedním z podkladů pro hodnocení Českou školní inspekcí. To je zřejmý signál i do zahraničí. Zřetelně ukazuje, že české školství je schopné zajistit potřebnou kvalitu i v nových demokratických podmínkách.

Změny se však s největší pravděpodobností nevyhnou ani školskému zákonu. Ředitelům škol a učitelům byl ministrem školství Josefem Dobešem adresován dne 9. 11. 2010 otevřený dopis, ve kterém se uvádí: „*Změna se dotkne i povinnosti zpracovávat autoevaluační zprávy, které nebudou dány zákonem.*“

V první řadě se nabízí myšlenka, že je vždy třeba plnit povinnost uloženou zákonem. Pokud tedy nebude vypracování autoevaluační zprávy uzákoněno, je možné, že školy, které dosud tuto zprávu považovaly pouze za formální dokument, ji nadále vypracovávat nebudou. Z tohoto faktu by musela tedy vycházet i činnost ČŠI, které by měla podle § 12, odst. 2 ve své inspekční činnosti vycházet z vlastního hodnocení školy. Další myšlenkou, která se nabízí, je absence interního pohledu na činnost školy jako protiváha hodnocení externímu atd. (Chvál, 2010)

Školský zákon legislativně zakotvuje Školní vzdělávací program (ŠVP). Jedná se o učební dokument, který si v rámci realizace rámcového vzdělávacího programu (RVP) každá základní a střední škola v České republice vytváří sama.

Zdroj: cs.wikipedia.org/wiki/Rámcový_vzdělávací_program

1.3 Evaluace a autoevaluace

Pojem „evaluace“ pochází z angličtiny a konkrétní rozlišení nemá. Vše je zahrnuto do pojmu „self-evaluation“, přičemž význam slova určuje kontext, ve kterém je užíván. Anglicko-český pedagogický slovník definuje „self-evaluation“ jako autoevaluaci, sebeoceňování či sebeposuzování (Mareš, Gavora, 1999)

V české odborné literatuře pro tento výraz dosud neexistuje jednotná terminologie. Termín evaluace je u nás používán teprve od 90. let 20. století. Různé české termíny průběžně vznikaly jako odezva na měnící se prostředí ve školách, na potřebu označit u nás nově vzniklé jevy. Pro výraz evaluace je u nás nejčastěji používán výraz hodnocení. Pro

procesy probíhající uvnitř školy se pak jedná o termíny jako sebehodnocení, sebe-evaluace, sebeevaluace, interní evaluace apod. (Vašátková, 2006)

Od 1. ledna 2005 vytváří v souladu se školským zákonem a dle § 9, odst. 1 vyhlášky č. 15/2005 Sb. každá škola vlastní hodnocení za dobu tří let.

Autoevaluace má za cíl zmapovat aktuální stav ve sledovaných oblastech a je nezbytným elementem vnitřního řízení kvality (Vašátková, 2010). Získané informace pak plní důležitou úlohu při zefektivňování procesu výuky a zkvalitňování ŠVP. Znamenají rovněž výkonnější práci vedení, pedagogických i nepedagogických pracovníků školy, zvyšování kvality prostředí a vybavenosti školy. Funguje také jako zpětná vazba a poskytuje údaje o kvalitě a úrovni dosažených cílů vzhledem k projektovaným cílům.

Kovařovic (2004) charakterizuje evaluaci jako „*proces systematického shromažďování, třídění, analýzy a vyhodnocování údajů za účelem dalšího rozhodování, především pro zvýšení kvality a efektivity*“.

Dle Vašátkové (2007) lze formy externí evaluace rozlišovat podle:

- a) Důvodu realizace – může se jednat o reakci na vnější okolí, nebo o počiny směřující k naplňování interních motivů a snah o další rozvoj apod.
- b) Realizátora – tím může být jednak fyzická osoba (ve škole nejčastěji rodič), jednak organizace (ČŠI, zřizovatel), popř. subjekt se zájmem, organizace se stejným (jiná škola stejného typu) či odlišným posláním (Hospodářská komora ČR)
- c) Úrovně na evaluaci jednotlivců, organizací, obcí, kraje/regionu, systému či na mezinárodní úrovni – např. srovnání v rámci PISA)
- d) Rozsahu na evaluaci zahrnující jednotlivce, skupiny, úrovně organizace, celou organizaci či několik organizací
- e) Účelu - na formativní (rozvoj kvality) nebo sumativní (prokázání kvality, akontabilita), ale i na kontrolní, na poradenskou, na výzkumnou apod.
- f) Předmětu evaluace – tím může být např. pedagogický proces (ČŠI), finanční prostředky, výsledky učení, práce jednotlivce apod.
- g) Způsobu realizace – na formální a neformální
- h) Míry povinnosti – na dobrovolnou a povinnou
- i) Interpretace výsledků – na normativní (výsledky jsou porovnávány s výsledky ostatních subjektů) a na kriteriální (výsledky jsou srovnávány se standardy)
- j) Náročnosti na zdroje – čas, finance, lidské a materiální zdroje

- k) Podle odbornosti - na laickou a evaluaci realizovanou odborníky na problematiku evaluace

1.4 Evaluační nástroj

K zajištění kvality škol je potřeba kombinovat různé přístupy, neboť každá se nachází ve svém specifickém kontextu i v určitém vzdělávacím systému. Přínos evaluačních procesů pro rozvoj kvality školy je zřejmý. Michek (2008) definuje evaluační nástroj jako „ *spolehlivou metodu či techniku sběru dat pro účely vlastního hodnocení školy nebo postupy podporující různé fáze evaluačního procesu.* “

Evaluačním nástrojem tedy mohou být např. hospitační záznamy, didaktické testy (které v rámci projektu vytvářeny ani ověřovány nebudou), nejrůznější dotazníky, různé záznamové listy, dialogy se žáky (popř. rodiči), nebo metody, které podporují diskusi, směřování rozvoje školy a stanovení jejích priorit apod.

Každý evaluační nástroj prochází procesem ověřování, v odborné terminologii nazývaný standardizace. Cílem tohoto procesu je získat a po té nabídnout uživatelům daného nástroje maximální množství informací o tom, jak daný evaluační nástroj používat a správně vykládat jeho výsledky. Jedná se o sběr myšlenek a zkušeností ze zúčastněných škol. V případě kvantitativních nástrojů jde o získání uspořádaných výsledků ostatních škol, aby bylo možné s nimi komparovat výsledky vlastní školy a získat tak kompletnější informace. (Michek, 2008)

1.5 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou souborem získaných znalostí, návyků a postojů, které jsou upotřebitelné v nejrůznějších učebních i praktických činnostech a situacích. Žáci získávají kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní. Všechny tyto kompetence tvoří základ úspěšnosti člověka v osobním životě a všech jeho aktivitách. Konkrétní podoba vzdělávacích cílů a kompetencí je formulována ve výchovně vzdělávacích cílech jednotlivých vzdělávacích oblastí.

2. HOSPITACE

„Pojem hospitace pochází z latinského slova hospes = host; angl.: visit = návštěva, hospitality = pohostinnost. Pojem je od počátku novověku uplatňován jako označení oficiální kontrolní návštěvy ve školách nebo podnicích za účelem zjištění míry žádoucí úrovně. Jde zejména o návštěvu ve školní výuce. Hospitace je důležitým prostředkem pro získání informací o práci vzdělávací instituce, včetně učitelů, ředitelů, vychovatelů, či lektorů.“

<http://slovník.evaluacinastroje.cz/#phraseId=55&phrase=hospitace>

Hospitace je jedním z prostředků pedagogického zkoumání. Je důležitým pedagogickým prostředkem výměny zkušeností učitelů a kontrolní činnosti ze strany řídicích a nadřízených orgánů. Cílem hospitace je poznání aspektů pedagogické činnosti ve výchovně vzdělávacím procesu. Jedná se o formu získávání informací o práci, o metodách, organizaci práce a pracovních výsledcích jednotlivých učitelů.

Hospitační činnosti mají dvě základní metody. Jsou to - pozorování a rozhovor.

Podle účelu lze rozlišit hospitaci na všeobecnou (jde o pozorování celkové práce učitele), na tematickou (specifikuje se na určitý didaktický či odborný problém) a speciální (je zaměřena na problematiku nesouvisející bezprostředně s výukovou činností). Čapek (2001) uvádí, že hospitace se dále mohou dělit na hospitace inspekční (prováděné vedením školy za účelem kontroly průběhu výchovně vzdělávacího procesu) a hospitace studijní (prováděná studenty, pedagogy jako návodná, inspirativní a jiná pozorování).

V souvislosti s hospitací, je třeba mít stále na mysli, že se jedná o metodu, jejíž nekvalifikované použití může zhoršit nejen vztahy mezi vedením školy a pracovníky, ale také mezi kolegy na pracovišti. Rovněž může dojít ke ztrátě důvěry v řídicí schopnosti vedení školy. Oproti tomu hospitace prováděné dle náležité metodiky mohou pomoci ke zkvalitnění činnosti učitelů i školy celkově. Hospitace se tak stává velmi významným elementem autoevaluace.

2.1 Místo, význam a cíl hospitace ve výchově a vzdělávání

Hospitace má ve struktuře pedagogického řízení škol své stálé a doposud nenahraditelné místo.

Základní funkcí hospitační činnosti je „*získávání informací o úrovni výchovně-vzdělávací práce, o výsledcích práce výchovných pracovníků a vychovávaných žáků.*“ Tyto údaje jsou nezbytné pro autoevaluaci, evaluaci a řízení. Bez těchto informací nemohou být rozhodnutí dostatečně účinná, eventuálně naprosto správná a nestranná.

Hospitace odhaluje nedostatky, ale i pozitiva v práci pedagogických pracovníků a v řízení výchovně-vzdělávacího procesu. Umožňuje vytvářet hodnotný a platný rozbor a hodnocení celkové práce. Z tohoto zorného úhlu je hlavně zpětnou vazbou působící jako regulátor výchovně-vzdělávacího procesu v odborném výcviku.

Hospitační činnost má několik funkcí a hlavních cílů. Patří mezi ně funkce poznávací (zjištění stavu odborného výcviku a identifikace rozdílů mezi předpoklady a skutečností), funkce ovlivňující (působení v řídicím procesu odborného výcviku) a funkce výchovná (vedení výchovných pracovníků v odborném výcviku). Hospitacemi sledujeme soustavné zvyšování efektivity pedagogické práce. Plní důležitou úlohu prostředku při řízení výchovně-vzdělávacího procesu, při vzájemné výměně zkušeností výchovných pracovníků a slouží také jako nástroj sebereflexe a rozvoje osobnosti učitele. Smyslem hospitací je tedy poznání pedagogické situace, pro potřeby této práce na úseku praktického vyučování.

Stejně jako všechny ostatní pedagogické činnosti musí být i hospitace zařazována do systému pedagogického řízení školy systematicky a při jejím vykonávání musí být dodrženy metodické požadavky. Hospitace musí být dobře připravena, promyšlena a účelně zařazena. Musí mít stanoven konkrétní cíl, jemuž musí korespondovat formy, metody, prostředky i organizační zabezpečení hospitace. Rys (1988) diferencuje druhy, formy a stupně hospitací dle obsahu, časového zaměření a vlastní organizace. Hospitace dělí dle druhu na hospitace celkové, monotematické a následné. Podle časové orientace člení hospitace na jednotlivé a systematické (mají přesný harmonogram). Formy hospitací jsou individuální a skupinové.

Slovník evaluačních nástrojů definuje druhy hospitace podle zaměření a rozsahu sledovaných aspektů na komplexní, průběžné, tematické, individuální a skupinové.

Každou hospitaci ve vyučování lze rozfázovat do tří základních etap - příprava vlastního provedení, analýza a utřídění získaných poznatků a závěr.

Při přípravě na hospitaci je třeba se seznámit zejména s učebním plánem a učebními osnovami příslušného oboru. Porovnat s nimi rozpis učiva, popřípadě koordinační a přeřazovací plány připravené učitelem. Je třeba zjistit, co se bude ve stanovený den vyučovat a na jaké učivo se bude navazovat z předchozích hodin. Dále je dobré provést rozhovor s učitelem a seznámit se s organizačními, materiálními a metodickými podmínkami výuky odborného výcviku.

Účelem vlastní hospitace je objektivní posouzení konkrétních výsledků výchovy a výuky žáků v odborném výcviku a pedagogické práce učitele odborné výchovy. Mezi nejčastěji používané metody hospitací patří pozorování a ústní nebo písemné prověřování. Nejčastěji používanou metodou je pozorování, neboť umožňuje okamžité posouzení způsobu práce učitele i žáků. Podstatné je, aby si hospitující během hospitace prováděl co nejpodrobnější záznamy, které mu umožní si při následném rozboru dokonale vybavit průběh učebního dne nebo jeho části. Předpoklady správného pozorování jsou soustředění a zaměření se na proces, který pozorujeme, oproštění se od různých mimořádných stavů, jakými jsou únava, zlost apod. Dále schopnost vnímat přesně a bez zkreslení. Rozlišovat objektivní skutečnost a interpretaci. Oprostit se od předsudků a zaujetí (podrobněji v kapitole Chyby způsobené pozorovatelem), průběžně provádět přesné zápisy pozorování, co nejméně zasahovat do práce učitele a nerušit průběh vyučování.

Úlohou ústního nebo písemného prověřování je zjistit, na jaké úrovni jsou odborné vědomosti žáků a do jaké míry jsou schopni využívat tyto znalosti v praxi. Prověřkové práce jsou obvykle připraveny hospitujícím. Práce je zaměřena na učivo, které bylo v odborném výcviku vyloženo. Mnohdy je zadání prověřkové práce spojeno s ústním nebo písemným prověřováním. Nesmí tím však být narušena připravená skladba vyučovacího procesu a je nutno učitele s obsahem seznámit. Prověřkovou práci může zadávat učitel nebo hospitující (po ujednání s učitelem).

2.2 Osobnost učitele odborné výchovy

Dle Čadílka a Stejskalové (2001) plní učitel odborné výchovy ve svém povolání vždy minimálně dvě základní úlohy – výchovně vzdělávací a organizační. Především je pedagogickým pracovníkem, jehož nejdůležitějším úkolem je vzdělávat a vychovávat žáky v odborném výcviku tak, aby získali veškeré znalosti a dovednosti potřebné k výkonu

kvalifikovaného odborného povolání. Další funkcí učitele odborného výcviku je funkce organizátora pracovního procesu. Na učiteli odborného výcviku je, aby se tento proces stal účinným výchovně vzdělávacím prostředkem. Učitel má obecně více možností působit na učně, než učitelé ostatních předmětů. Osobnost učitele zde proto hraje velmi významnou roli. Odborný výcvik je předmětem založeným především na manuálních dovednostech žáků.

Učitel odborné výchovy se pohybuje denně ve složitých vztazích:

a) učitel a žák

Schopný učitel uplatňuje na počátku vyučovací doby v notné míře svou vůdčí roli a klade autoritativně požadavky. Po řadě přenechává žákům díl své kompetence a skýtá jim větší samostatnost. Stává se spíše rádcem, starším, informovanějším společníkem než autoritativním vůdcem. Žáci mají rádi přátelské učitele, kteří mají snahu je co nejvíce naučit a chovají se přátelsky. Dobré vztahy na pracovišti napomáhají ochotě žáků s učitelem spolupracovat, umožňují jim snadněji přijímat nařízení a pokárání. Proto musí učitel o dobrou citovou atmosféru na pracovišti vědomě usilovat.

b) učitel a učební skupina

V počátcích odborného výcviku je výchova velmi složitý proces. Žáci se ve skupině sotva znají, když se kolektiv začíná pozvolna tvořit, a učitel je jediným tmelícím bodem, jediným organizátorem, a proto i jediným vedoucím. Dobrý učitel se však snaží se od začátku o to, aby se ze skupiny postupně formoval dobrý kolektiv.

c) učitel a ostatní učitele odborného výcviku

Velmi důležitý je vzájemný respekt a úcta v kolektivu učitelů. Učitel nesmí nikdy druhého učitele před žáky „shazovat“.

d) učitel odborného výcviku a učitelé

Významnou úlohu hraje spolupráce celého pedagogického sboru, aby se učitel OV zajímal o teoretickou výuku a mohl na ní v praktické části výuky navazovat.

e) učitel a vychovatelé

f) učitel a rodiče žáků

g) učitel a hlavní učitel OV

Odborných a lidských kvalit, které by měl dobrý učitel mít, aby mohl úspěšně vychovávat žáky, je bezpochyby velmi mnoho. Nejdůležitější jsou ty, které podporují

učitelovu autoritu. Při hospitacích je proto potřeba zaměřit se především na ty klíčové.

Mezi ty patří:

1. odborná zdatnost

- odborná zdatnost zahrnuje veškeré dovednosti, zkušenosti a odborné vědomosti, které hospitovaný má. Rovněž se sem promítají kvalifikační požadavky - vyučen v oboru, úplné střední vzdělávání, nejméně 3 roky praxe, DPS.

2. metodická obratnost

- zde není nezbytné pedagogické vzdělání, metodická obratnost se opírá o určité vlohy, rozvíjí se studiem, praxí.

3. organizační schopnosti

- částečně souvisí s metodickou obratností. Předpokladem efektivního výchovného působení je dobrá organizace práce a tvorba vhodného prostředí k dosahování výchovných cílů (vztah k práci, k vlastnímu povolání, osvojení morálních vlastností).

4. charakterové vlastnosti

- mezi nejdůležitější patří trpělivost, zásadovost, rozvaha, rozhodnost, cílevědomost, spravedlnost, sebekritičnost, důslednost. Rovněž umění jednat s lidmi, vytvářet nekonfliktní prostředí a ovzduší důvěry.

5. vztah k žákům

- přiměřeně přátelský (se zachováním autority), kladný, se zájmem o pracovní a studijní výsledky i o soukromý život žáků, o jejich starosti, se snahou jim pomoci, a průběžnou spoluprací s rodiči.

2.3 Předhospitační pohovor

Důležitou součástí hospitace v odborném výcviku je předhospitační rozhovor s učitelem. Je dobré se s vyučujícím domluvit na průběhu vyučovacího bloku, aby jej hospitující nenarušoval, ale zároveň měl možnost posoudit, zda: odborný výcvik navazuje na teoretickou výuku, jsou plněny cíle, které byly pro daný blok stanoveny, zda byli žáci seznámeni s požadavky, které na ně budou kladeny, zda jsou nachystané pomůcky a materiál, který bude k výuce potřeba apod.

Další důležitou součástí předhospitačního pohovoru je vzájemná domluva hospitujícího s učitelem o používání audio či video pomůcek. K použití těchto přístrojů hospitujícím je nezbytný souhlas hospitovaného.

2.4 Hospitace v odborném výcviku

Z vlastní praxe vím, že vzhledem k odlišnostem, které jsou pro odborný výcvik typické, je prakticky možné sestavit jeden plošně a univerzálně platný hospitační záznam, který by vyhovoval rozdílným podmínkám každého odborného výcviku. Každý odborný výcvik klade na žáky i učitele jiné požadavky, vyžaduje jiné postupy a tudíž i hospitační postupy a záznamy mají přiměřeně odlišnou strukturu.

Nicméně, přes všechny rozdílnosti, existují samozřejmě kritéria, která jsou pro všechny postupy a záznamy shodná. Ve prospěch navýšení účinnosti pedagogické práce je dle Čadílka, Lovečka (2005) potřebné, aby systém hospitací představoval:

- takový postup pedagogického zkoumání, který poskytne možnost analyzovat úspěšnost působení učitele ve vyučovacím procesu a hodnocení jeho osobních odborných a pedagogických schopností,

- měřítko pro posouzení a vyhodnocení odborného a pedagogického růstu učitele,
- využívání učebních pomůcek a didaktické techniky, hladký průběh vyučovacího procesu, zajištění motivace a činnosti žáků, využívání souvislostí mezi jednotlivými předměty, připravenost učitele na vyučování, celková úroveň dosažených vědomostí žáků, náročnost v hodnocení apod. Významnou úlohu mají hospitace pro třídní učitele u ostatních učitelů ve své třídě. Značnou důležitost mají také vzájemné hospitace mezi učiteli stejného odborného zaměření a důležité jsou hospitace učitelů začátečníků u zkušených učitelů.

Výsledky hospitací slouží jako podklady pro následné zkvalitňování pedagogické činnosti učitele i podmínek vyučování, nejen ve zhuštění obsahu, technik a podoby vyučování, ale rovněž vybavení školy učebními pomůckami, potřebnou technikou a zařízením pro praktické vyučování.

Drahovzal (1987) doporučuje rozvržení pozorování vyučovacího procesu při hospitaci do těchto kategorií:

- Cíl, struktura a obsah vyučovací hodiny; (jednotlivé části hodin, jejich uspořádání, účelnost)
 - vědecká korektnost a odborná úroveň obsahu vyučovací hodiny,
 - stupeň kvality znalostí, dovedností a návyků žáků,
 - vztah teorie s praxí,
- metody a prostředky ve vyučovací hodině - způsob a úroveň výkladu nové látky, užití metod a jejich adekvátnost k obsahu vyučovací hodiny,

- učební prostředky ve vyučovací hodině a jejich využití,
- posouzení odpovědí žáků,
- chování a pozornost žáků při výkladu, jejich motivace, porozumění a zájem o vyučovací předmět,
- učitelova řeč a celkový způsob jeho chování;
- organizace žáků ve vyučovací hodině - postoj žáků k práci, projevovaný zájem či nezájem, aktivnost, disciplinovanost, samostatnost
- dosažení cíle vyučovací hodiny.

V praxi to znamená, že je třeba, aby byly dodrženy všechny tyto zásady: zásada názornosti, zásada uvědomělosti a aktivity, zásada soustavnosti, zásada přiměřenosti, zásada trvalosti, vědeckosti, zpětné vazby a zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka. Dále je třeba, aby byl dodržen vztah základních didaktických kategorií k didaktickým zásadám.

2.5 Analýza a utřídění získaných poznatků

„Je-li analýza hospitace provedena kvalifikovaně a objektivně, je to cenný zdroj poznání a praktických zkušeností pro hospitujícího i hospitovaného.“

A. Culková

Výchozími podklady pro hodnocení kvality průběhu vyučovacího procesu jsou závěry hospitace. Rozbory prováděné po hospitaci patří k podstatným nástrojům ovlivňujícím průběh další pedagogické činnosti hospitovaných.

2.5.1 Pohospitační rozbor

Při pohospitačním rozboru vycházíme z podkladů získaných při hospitaci - hospitační záznam, výsledky ústního nebo písemného prověřování, výsledky kontrolních prací. Analýzou zjišťujeme jádro a původ pozorovaných jevů a v souvislosti s tím posuzujeme jejich účinek na výsledky vyučovacího procesu. Pro přehlednost při zpracování analýzy sledovaného dne je praktické si vytvořit osnovu, které se při rozboru držíme. Struktura osnovy je závislá na cíli hospitace, který byl dopředu určen.

Vzhledem k tomu, že hospitující (učitel, vedoucí pracovník, inspektor) nemusí znát všechny okolnosti, které ovlivnily průběh a výsledky hospitace, je nezbytné dotvářet závěry provedené analýzy společně s hospitovaným učitelem.

Pohospitační rozbor vyučovacích hodin patří k základním prostředkům řízení a kontroly práce učitelů. Hospitace proto musí být důsledné, vedené snahou pomoci učitelům. V opačném případě jsou nepřesvědčivé a mohou se změnit pouze v nezávazný rozhovor. Nebo dokonce vyústit ke konfliktu a negativně ovlivnit vztah mezi hospitujícím a učitelem. (Čadílek, Loveček: 2005)

Je vhodné, aby pohospitační rozhovor (okruhy rozhovoru jsou zapsány v hospitačním archu, následující pak vyplynou z průběhu sledované vyučovací jednotky) probíhal v pozitivní náladě, s tím, že učitel odborného výcviku bude poskytnut prostor pro sebehodnocení. Učitel odborného výcviku musí být seznámen s výsledky hodnocení průběhu odborného výcviku i činnosti jeho samotného. Eventuální připomínky uvádí na konci hospitačního archu. Závěry a doporučení z hospitace by měl učitel akceptovat.

3. ZÁZNAMY O HOSPITACI

„Průměrný učitel vypráví. Dobrý učitel vysvětluje. Výborný učitel ukazuje. Nejlepší učitel inspiruje.“

Artemus Ward

V kapitole 2.3 již byla zmíněna praktická nemožnost vytvoření jednoho univerzálního hospitačního záznamu pro odborný výcvik. V příloze č. 1 a č. 2 jsou uvedeny hospitační záznamy – hospitován je stejný učitel, hospitující jsou dva různí učitelé. Je zde velmi zřetelný rozdíl v pohledu hospitujících. Jeden z hospitujících klade větší důraz na výukovou složku učebního bloku, více si všímá výukových metod a vyzdvihuje práci s žákem (hospitující Kasík). Druhý záznam se zabývá více samotným výkonem žáků a důraz klade na kázeň a pořádek na pracovišti. Oba dva záznamy by měly být totožné, ale projevuje se individuální přístup každého hospitujícího. Lze předpokládat, že pokud by byl tvořen třetí zápis ve vyučovací bloku stejného odborného předmětu, jiným hospitujícím, zcela jistě by se lišil od obou již existujících.

I přes tyto rozdíly, nebo právě pro tyto rozdíly je hospitační záznam jistě přínosem. Některé postupy a skutečnosti jsou již rutinní a běžné a hospitovaný si třeba ani nemusí uvědomit, že zde jsou určité rezervy, které lze vylepšit. Je proto opravdu důležité, věnovat pozorovaným jevům a skutečnostem náležitou pozornost a po té je důsledně zaznamenat do hospitačních archů. Zaznamenané skutečnosti budou nápomocny při celkovém vyhodnocení hospitačního záznamu.

V příloze č. 4 je přiložen prázdný arch hospitačního záznamu. Je typem archu, který je pro hospitaci v hodinách odborného výcviku dle mého názoru naprosto nevhodný. Je to pro jeho četnou členitost. Ta rozptyluje soustředěnost od pozorovaných jevů a ztěžuje orientaci při vyhledávání jednotlivých kolonek, do kterých má být zápis o příslušném pozorovaném jevu proveden.

3.1 Analýza hospitačního záznamu

Záznamový arch by kromě nezbytných základních identifikačních údajů, jakými jsou učební obor a třída, datum hospitace, předmět, počet žáků ve skupině, pracoviště, téma vyučovacího bloku, jméno vyučujícího a hospitujícího, měl obsahovat cíl a zaměření hospitace, učivo, výchovné a vzdělávací cíle bloku (čeho konkrétně mají žáci dosáhnout, jaké dovednosti a postupy si mají osvojit) a motivaci. Analýza hospitačního záznamu v této

práci byla provedena na základě získaných hospitačních záznamů a Manuálu k hospitačnímu záznamu (PaedDr. Petra Macha, CSc. působícího na katedře matematiky, fyziky a technické výchovy Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni) zveřejněném na webových stránkách Národního ústavu odborného vzdělávání.

3.1.1 Pozorovací část

V pozorovací části jsou stručně a jednoznačně zaznamenány jevy, které je možné vidět při jednání a chování všech jedinců přítomných na odborném výcviku. K těmto jevům patří:

- Časová struktura vyučovací jednotky (doba trvání činnosti se uvádí v hodinách a minutách (např. 2:05). Hospitační záznamy, které mi byly k dispozici a tvoří přílohy práce, zaznamenávají vždy začátek nové činnosti (doba trvání jednotlivých činností se tedy musí odvodit)
- Úvodní organizační část (kontrola docházky, osobních ochranných pracovních pomůcek a zdravotního stavu žáků), případné rozdělení žáků do skupin, zajištění střídání žáků v jednotlivých skupinách a další. Tyto informace záznamy přiložené k práci obsahují.
- Motivace, ověřování a aktualizace teoretických vědomostí (přiměřenost a účinnost motivace v úvodu vyučovací jednotky i v jejím průběhu), dodržování pracovních postupů, bezpečnosti a hygieny práce, kreativity, samostatnosti, ekonomičnosti atd. Návaznost na předchozí praktické vyučovací jednotky,
- Instruktaž – vhodnost využití instruktáže, jasnost, přesnost, názornost, rozčlenění pracovních postupů na jednotlivé pracovní operace a pracovní úkony,
- Procvičování, samostatná práce (žáci pracují samostatně, nebo za vydatné pomoci učitele),
- Hodnocení (typy, formy a techniky hodnocení, včetně slovního) vymezení a zdůvodnění podmínek a kritérií výkonového hodnocení. Využívání průběžné diagnostiky a začleňování výsledků do globálního hodnocení,
- Závěrečná organizační část (úklid pracoviště, očištění, ošetření, údržba a uložení vyučovacích pomůcek, náradí, nástrojů a zařízení, strojů a materiálu, popř. hotových výrobků).

Všechny jevy, které jsou zde uvedené, záznamové archy uvedené v příloze podrobněji či méně podrobně obsahují. Lze z nich tedy zjistit, jakým způsobem probíhají jevy, které jsou v blocích odborného výcviku pozorovatelné.

Blok odborného výcviku nemusí obsahovat jen uvedené články struktury a může mít řadu variant, které se mohou měnit dle aktuální situace a potřeby na pracovišti. Ty je rovněž nutné do záznamového archu popsat.

Míra kvality pozorovaných jevů se vyjadřuje číselnou škálou od 1 do 5. Jednička znamená největší míru kvality, 5 pak nejmenší míru kvality (nebo přiměřenosti a vhodnosti).

3.1.2 Plánování a řízení

K dalším sledovaným oblastem v hospitačním záznamu patří:

- plánování a řízení (průběh odborného výcviku odpovídal stanoveným cílům v souladu s kurikulem),
- organizační a materiálové zajištění,
- návaznost na teoretické učivo,
- využívání mezipředmětových vztahů, spolupráce učitelů odborných předmětů a odborného výcviku,
- rozvoj klíčových kompetencí žáků,
- rozvoj odborných kompetencí (soulad s učební osnovou odborného výcviku vycházející z ŠVP (respektive RVP) daného oboru vzdělání, nebo z profilu absolventa oboru,
- využívání výsledků průběžné diagnostiky. (MACH, P. 2008 <http://www.nuov.cz/ae/hospitacni-arch-pro-odborny-vycvik>)

Všechny připojené záznamy poskytují jasnou strukturu průběhu vyučovacího bloku, velmi sporadicky hodnotí materiálové i organizační zajištění (spíše vůbec) a pouze jeden zmiňuje návaznost na teoretickou výuku a rozvoj klíčových kompetencí.

3.1.3 Použití metod a forem výuky

Jednou z nejdůležitější součástí odborného výcviku jsou používané metody a formy výuky. Může se jednat o tyto metody a formy:

- metody verbální (využívání výkladu, vysvětlování, popisu, řízeného rozhovoru, atd.) - jejich účinnost, vhodnost, úroveň a také schopnost učitele je přiměřeně využít ve výuce odborného výcviku,
- metody demonstrační (propojenost s pojmovým učením, abstraktním myšlením a praktickou činností), manuální zručnost učitele odborného výcviku.
- metody pracovní (přiměřenost a efektivnost se zřetelem na věk a pohlaví žáků, rozsah praktické vyučovací jednotky, pracovní podmínky a charakter praktické činnosti),
- metody problémové (problémové vyučování, projektové vyučování, metody inscenační či diskusní, metody participativní - situační metody, případové studie, brainstorming atd.),
- instruktáž (instruktáž ústní, písemná nebo praktická, rozšiřující nebo korekční, popřípadě, vhodnost kombinace). Pokud byly použity jiné postupy, které nebylo možno zařadit do výše uvedeného třídění (především postupy aplikované na pracovišti sociálního partnera), je třeba je do záznamového archu rovněž uvést.
- frontální výuka – zde se posuzuje vhodnost frontální výuky odborného výcviku s ohledem k počtu žáků v učební skupině,
- skupinová výuka (vhodnost využití skupinové výuky, vytváření skupinek žáků, střídání vytvořených skupin na jednotlivých pracovištích, úroveň spolupráce (kooperace) žáků ve skupinách, užití přeřazovacího plánu učitelem),
- individualizovaná výuka (vhodnost a nutnost využití individuální (popř. individualizované) formy výuky a její důvody (nešikovnost žáka, dlouhodobá absence, zdravotní omezení, laterální, organizace práce na pracovišti, atd.),
- jiná forma výuky - další zjištěné organizační uspořádání výuky (obvykle na pracovišti sociálního partnera).

Zde se tedy posuzuje adekvátnost a variabilita metod, zvládnutí metod, vhodnost použitých forem, využívání kooperace. (MACH, P. 2008 <http://www.nuov.cz/ae/hospitacni-arch-pro-odborny-vycvik>)

3.1.4 Materiální podmínky výuky

Do hospitačního záznamu je třeba zapsat i údaje o úrovni materiálních podmínek výuky. Zkoumá se tedy:

- úroveň materiálního vybavení pracoviště - vybavení pracoviště nářadím, nástroji, stroji, přístroji a dalším zařízením, jejich stav úroveň (nové, zastaralé, odpovídá - neodpovídá současným standardům). Vhodnost, kvalita a množství (dostatečné – nedostatečné) a přístup k používaným materiálům a prostředkům (ekonomický, ekologický, bezpečnostní a další),
- úroveň vybavení pomůckami a technickými výukovými prostředky (zde se zkoumá vybavenost pracoviště vhodnými didaktickými pomůckami, technickými výukovými prostředky (materiálními, výukovými programy atd.) a jejich používání ve výuce nejen učitelem, ale i žáky,
- úroveň zajištění hygienických podmínek pracoviště – posuzována je úroveň hygienických podmínek pracoviště a dodržování hygienických předpisů během výuky (hygienické požadavky na prostory a provoz, teplota, osvětlení, přestávky v práci, dostupnost sociálního zařízení atd.)
- zajištění a dodržování bezpečnosti práce při výuce (zajištění a dodržování zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na pracovišti (případnou spoluprací se sociálním partnerem v této oblasti), vybavenost žáků ochrannými pracovními pomůckami a správnost jejich použití. Respektování bezpečnostních podmínek ze strany žáků, ale i učitele. Vyhodnoťte, zda jsou žáci vedeni k bezpečné práci, zda jsou pro pracoviště zpracovány potřebné řády.

(MACH, P. 2008, <http://www.nuov.cz/ae/hospitacni-arch-pro-odborny-vycvik>)

V této části hospitačních záznamů je tedy hodnoceno efektivní využívání vybavení pracoviště, vybavení vhodnými pomůckami, aktivní práce žáků s pomůckami, efektivní používání technických výukových prostředků, používání osobních ochranných pomůcek, dodržování BOZP, prokazatelnost školení k bezpečnosti práce. Přiložené hospitační záznamy nehodnotí úroveň vybavenosti, ale vyjmenovávají použité nástroje.

3.1.5 Motivace a hodnocení

Motivace a hodnocení jsou pro učitele odborného výcviku jednou z náročnějších částí výuky. Motivovat žáky je velmi těžké, zvláště u „nepopulárních“ druhů práce, jakými jsou např. úklid pracoviště, čištění použitého nářadí apod. Sledované oblasti v této části hospitace jsou:

- metody motivace – účinnost a vliv motivace na kvalitu práce (finálního výrobku či poskytovaných služeb). Převaha motivace finanční či jiné,
- způsoby hodnocení výkonu žáků – klasifikace, slovní hodnocení, kriteriální hodnocení, hodnocení průběžné, atd. Stanovení podmínek hodnocení předem, spolupráce s učiteli teoretických předmětů,
- rozvíjení sebehodnocení – rozvoj schopnosti žáků porovnávat své dovednosti s tím, co měli zvládnout a hledání nápravných opatření. Učitel se sebehodnocením žáků pracuje - nepracuje, přisuzuje mu důležitost, usměrňuje ho a využívá.

Přiložené hospitační záznamy uvádí jako hodnocení pochvalu, finanční stránku ohodnocení žáků nezmiňují.

3.1.6 Klima, vztahy, komunikace

Komunikace a vztahy mezi žáky a učitelem odborného výcviku je založena na užším kontaktu. Učitel se žáky tráví více času a žáky více zná, nejen po stránce odborné, ale i osobní. Vztahy a komunikace na pracovišti mají mnoho podob a kladou na učitele poměrně vysoké nároky. Učitel odborného výcviku je leckdy nucen udělat kompromis a některé druhy vzájemné komunikace mezi žáky „přehlédnout“ (výrazy teenagerů).

V hospitačním záznamu se v této oblasti sledují tyto faktory:

- Úroveň komunikace učitele odborného výcviku se žáky – způsob a druhy komunikace (verbální, nonverbální, řeč objektů atd.), povaha mluveného projevu (hlasitost, plynulost, modulace hlasu, frázování atd.). Dodržování zásad při komunikaci (empatie k žákům, konstruktivní dialogy, úroveň odbornosti, komunikace s problémovými (nebo naopak talentovanými) žáky.
- Úroveň nonverbální komunikace – využívání způsobů neverbální komunikace (oční kontakt, mimika, gestika, postoj a držení těla, úspornost a sladěnost pohybů). Dodržování osobních zón - komunikace založená na respektování vzájemných vzdáleností mezi učitelem a žáky, ale i žáky mezi sebou, případný fyzický kontakt mezi učitelem a žákem. Harmonie verbální a nonverbální komunikace.
- Vztah učitele odborného výcviku k žákům – podpora aktivního zájmu o obor, podpora jejich schopnosti učit se, posiluje rozvoj vztahu k práci a učení se pracovat, podpora kreativity, samostatnosti, aktivity a tvořivosti. Učitel je vzorem s přirozenou autoritou, je objektivní, náročný, ale spravedlivý, podporuje

spolupráci mezi učitelem a žáky, zdravou soutěživost mezi žáky (nikoli rivalitu), podporuje vytváření pozitivního klimatu při výcviku, podporuje talentované žáky (soutěže, výstavy, přehlídky atd.) a pečlivě sleduje problematiku agrese a šikany mezi žáky.

- Profesní podmínky - odbornost učitele, pedagogicko-psychologické kompetence učitele odborného výcviku, kreativita, úroveň autoevaluace, doplňování vzdělání.
(MACH, P. 2008 <http://www.nuov.cz/ae/hospitacni-arch-pro-odborny-vycvik>)

Hospitační záznamy uvádějí, že hospitovaní učitelé se žáky komunikují, a to nejen verbálně, ale také neverbálně (formou ukázek, demonstrací), což zvyšuje zájem a pozornost žáků.

3.1.7 Analytická část

V analytické části hospitace jsou osvětleny a posuzovány jevy, které jsou během pozorování průběhu odborného výcviku nezjistitelné. Základní využívané metody jsou:

- strukturovaný rozhovor s učitelem odborného výcviku,
- rozbor jevové stránky výcviku,
- posuzování jádra a původu jevů,
- analýza dokumentů odborného výcviku (od ŠVP až po smlouvy se sociálními partnery).

V hospitačním archu jsou zaznamenány všechny okruhy rozhovoru (v komentáři buněk), následující se odvíjejí od průběhu sledované vyučovací jednotky. Analytická část hospitace by se měla odehrát bezprostředně po zakončení sledovaného odborného výcviku. Pohospitační rozhovor by měl být veden v pozitivním duchu a měl by se opírat především o silné stránky učitelova působení. Otázky učiteli by měly být kladeny citlivě, a to tak, aby vedly k jeho sebereflexi a neodrazovaly ho od jeho dalšího pedagogického působení, aby další hospitaci nebral jako výraz nedůvěry v jeho pedagogické schopnosti a hospitace se pro něj nestala stresujícím faktorem (kterým pro mnohé pedagogy je). Důležité je, aby hospitace nebyla vnímána jako problém nebo jenom jako formální věc, která se musí udělat, protože je nařízená, ale jinak není k ničemu.

Závěry a doporučení by měl učitel přijmout, své eventuální připomínky napsat na konec záznamového archu.

Mně se osvědčil záznamový arch, který je znázorněn na následující straně. Není příliš členitý, nezdržuje při hospitaci hledáním „správné kolonky“ pro zaznamenání sledovaného jevu. Vyhovující je také hodnotící škála, která neopomíjí ani možnost neohodnotit jev, u kterého si hospituující není jistý správností svého úsudku (tzv. rating – vysvětleno v kapitole 4. Chyby způsobené pozorovatelem).

Tento arch pro hospitační záznam byl využit pro výzkumnou část bakalářské práce v kapitole 8.

HOSPITAČNÍ záznam

Učební obor:

Třída:

Datum:

Předmět:

VYUČUJÍCÍ:

Celkem žáků ve skupině:

Pracoviště:

HOSPITUJÍCÍ:

Cíl a zaměření hospitace:

Učivo:

Výchovné a vzdělávací cíle bloku:

PRŮBĚH VYUČOVACÍHO BLOKU

ČAS	SLED DIDAKTICKÝCH FÁZÍ	PRŮBĚŽNÉ POZNÁMKY A HODNOCENÍ

Příprava a organizace VB

Stanovení cíle VB jako konkrétní dovednosti žáka.	
Stanovení klíčové kompetence/cí, kterou bude cíleně rozvíjet	
Vhodné stanovení učiva (tématu), jako prostředku pro dosažení cíle.	
Soulad stanoveného cíle a učiva se ŠVP	
Soulad cíle, učiva a klíčových kompetencí s časovým plánem učitele.	
Návaznost na předcházející VB.	
Příprava, stavba a organizace VB.	
Práce služby, zápis od třídní knihy	
Zajištění a příprava pomůcek a did. techniky	
Zajištění učebních a pracovních textů.	

Efektivita a splnění cíle/cílů VB

Splnění cíle/cílů VB	
Zhodnocení výkonů jednotlivých žáků (skupin)	
Vymezení kladů a nedostatků výkonu žáků	
Evidence výkonu žáků, klasifikační podklady	
Míra naplnění konkretizovaných výstupů ŠVP	
Soulad evidence klasifikace se školním řádem a RVP	

Klíčové kompetence ve VB

Rozvoj plánované KK	
Rozvoj jiných KK, jakých ?	

Použitá hodnotící škála:

1 ANO - 2 SPÍŠE ANO - 3 SPÍŠE NE - 4 NE – N-

- parametr nebyl sledován a hodnocen

Připomínky HOSPITUJÍCÍHO

Připomínky HOSPITOVANÉHO :

Bylo dosaženo cíle?

Vyučující hodnotí VB jako:

Za NEJSILNĚJŠÍ místo VB považuje:

Za NEJSLABŠÍ místo VB považují:

Okolnosti, které POZITIVNĚ ovlivnily průběh VB:

Okolnosti, které NEGATIVNĚ ovlivnily průběh VB:

Datum pohospitačního pohovoru:

Podpis vyučujícího:

Podpis hospitujícího:

Jak již bylo uvedeno, aby mohl hospitační záznam být plnohodnotným evaluačním nástrojem, je třeba jeho vypracování věnovat náležitou pozornost. Jednotlivé činnosti je třeba co nejpřesněji popsat. Zaznamenat tedy přesně a jednoznačně všechny pozorované jevy i s dobou trvání.

V úvodu je podchyceno, zda a jak učitel provedl kontrolu docházky, pracovních a ochranných pomůcek, zda došlo k jejich doplnění atd. Zda učitel od samého začátku vyučovacího bloku žáky zaujal a motivoval, zda s nimi zopakoval teoretické znalosti potřebné k odborné praxi, zda učivo navazovalo na předchozí odborný výcvik. Rovněž je zde zmíněna použitá instruktáž, vykonávání průběžných kontrol činnosti žáků při samostatné práci, jaké formy a metody hodnocení výkonu a znalostí učitel používal, jakým způsobem zakončil učitel praktický blok, jakým způsobem ošetřil úklid pracoviště a údržbu pracovních pomůcek.

Všechny záznamy, které jsou k dispozici, zaznamenaly shodně nekázeň žáků při „méně atraktivních“ činnostech, jakými jsou např. mytí nádobí, úklid pracoviště apod. S těmito poznatky by jistě stálo za to dále pracovat a přemýšlet o motivaci žáků při těchto neoblíbených činnostech.

Stupně škály využijeme pro hodnocení např:

- průběhu výcviku, zda odpovídal stanoveným cílům,
- vhodnosti didaktických pomůcek, materiálového a organizačního zajištění výuky
- provázanosti s ostatními teoretickými předměty, využívání teoretických znalostí v odborném výcviku

- rozvoje klíčových a odborných kompetencí žáků
- použití nejrůznějších metod při výuce (metody pracovní, demonstrační, instruktáž apod.)
- spolupráce žáků ve skupinách (v případě rozdělení do skupin), její úroveň a intenzitu
- individuální či jiné formy výuky

Mezi další hodnocené jevy patří:

- úroveň vybavení pracoviště – materiální, technické, technologické (dostatek x nedostatek),
- zajištění a dodržování hygienických požadavků a podmínek
- zajišťování a dodržování bezpečnosti práce při výuce
- vhodnost a účelnost motivace a metod hodnocení žáků
- rozvíjení sebehodnocení u žáků

Dále je třeba zhodnotit:

- vzájemnou komunikaci mezi učitelem odborného výcviku a žáky, nejen verbální, ale také neverbální
- respektování osobnosti žáka, vztah učitele k žákům, jeho autoritu, objektivitu, spravedlnost
- podpora a zájem o mimoškolní činnost a soutěže

Lhůta pro archivaci hospitačních záznamů není nikde stanovena. Přesto si myslím, že je vhodné tyto dokumenty uchovat nejméně po dobu školního roku, ve kterém byla daná hospitace provedena. Záznamy lze využít jako podkladový materiál pro autoevaluaci školy, hodnocení konkrétního učitele, jeho pedagogických dovedností i lidských kvalit. Hospitační záznamy rovněž umožňují vyzdvihnout silné stránky a zaměřit se na slabé.

4. CHYBY ZPŮSOBENÉ POZOROVATELEM

Hospitace je druh pozorování. Jedná se tedy o metodu subjektivní, kdy se hospitující snaží být maximálně objektivní. Přesto není pochyb, že i hospitující se může dopustit chyby. Ty nejčastější uvádí ve své knize Čapek (2001):

1. Haló efekt – formuje se hned na začátku seznámení. Vyvolává to nápadná vlastnost (neobratnost, hlučnost) nebo výrazný vzhled (např. výrazné líčení u dívek, provokativní oblečení apod.), které nás ovlivní k přiřazení jedince do určitého schématu. V případech, že je tedy náš první dojem špatný, snižuje to intenzitu kladných rysů.

2. Figura v pozadí – pokud ve třídě panuje nepořádek, není smazaná (nebo je, ale nedbale) tabule budou i pocity ze zkoumaných osob a jevů převažovat záporné. Spojujeme-li určitou osobu s osobou nebo osobami příjemnými, sympatickými, vnímáme ji též jako sympatickou.

3. Předsudky pozorovatele – tato chyba patří k častým. Hospitující je pod vlivem názoru na třídu jiného kolegy. (netýká se to pouze názoru negativního, ale i pozitivního)

4. Tradice – hodnocení druhých je značně ovlivněno i lidovými moudrostmi zachovalými v různých rčeních a příslovích. Např. upovídaného, výřečného žáka považujeme ne vždy právem za povrchního, žáky s brýlemi a s vážnou tváří hodnotíme jako odpovědné a studijní typy, živé a impulsivní žáky jako darebáky apod.

5. Tendence k průměru – sklony k volbě „cesty nejmenšího odporu“. Je jednodušší a pohodlnější volit střed, než se rozhodnout pro nižší či vyšší stupeň hodnocení.

6. Stereotypizace a analogie – ke dvěma podobným situacím je přístupováno stejně. Zamlklý, negativistický, nespolupracující žák, který nezdraví, je posuzován stejně jako podobný žák, u kterého se za těmito projevy skrývá např. nepříznivé rodinné prostředí. Není tedy správné oba žáky hodnotit jako týž asociální typy.

Další častou chybou bývá velmi malá péče věnovaná technice záznamu pozorování. Přestože ne vždy je možnost využít audio nebo videotechniku, lze pořídit kvalitní záznam. Pro zajištění větší objektivity lze použít tzv. rating. Jedná se o takový druh pozorování, při kterém hospitující přiřazuje pomocí dané škály kvantitativní hodnotu jednotlivým pedagogickým jevům. Ratingová položka se skládá z otázky a vlastní graficky vyjádřené škály, kterých může být několik druhů. Nesmí chybět ani možnost N- nelze odpovědět a zachovat tak možnost hospitujícímu, aby odložil jev, o kterém není na 100% přesvědčen a nehodnotil by jej proto objektivně.

Ověřit chyby v hospitačním záznamu lze opakovanou hospitací a porovnáním obou hospitačních záznamů. Pro potřeby této bakalářské práce bylo velmi těžké pořídit více hospitačních záznamů. Učitelé jsou si dobře vědomi specifik v odborném výcviku a náročné hospitace v odborných blocích příliš vykonávat nechtějí.

Obrátil jsem se s prosbou o pomoc při vyplňování dotazníků pro výzkumnou část bakalářské práce na ISS v Chebu, SOŠ v Sokolově, v Kynšperku nad Ohří a v Mariánských Lázních. Pouze v Mariánských Lázních mi nikdo z oslovených vstříc nevyšel.

5. SPECIFIKA ODBORNÉHO VÝCVIKU

Odborný výcvik je veden učebními plány a učebními osnovami ve specializovaných prostorách školy. Základem přípravy na vyučování odborného výcviku je celoroční tematický plán vypracovaný jednotlivými vyučujícími, který vychází ze školního vzdělávacího programu.

Na středních odborných školách je odborný výcvik nedílnou součástí odborných předmětů, jelikož podporuje rozšiřování teoretických znalostí žáka o praktické zkušenosti. Hlavním znakem veškerých druhů odborného výcviku je oboustranné spojení duševní a fyzické práce, při níž žáci získávají vztah k vybranému oboru, možnost ověření si teoretických vědomostí v praxi, vytrvalost, důslednost, cílevědomost, vztah k hodnotám apod. Důležitou zvláštností, kterou se odborný výcvik jednoznačně liší od ostatních vyučovaných předmětů je fakt, že v odborném výcviku žáci získávají nejen základy odborné praxe, ale že se aktivně účastní vytváření materiálních hodnot. Schopnost vykonávat základní pracovní úkony a posoudit jejich efektivnost je součástí odborné kvalifikace každého odborného pracovníka.

Odborný výcvik má oproti teoretické výuce vedené ve třídách mnoho specifik. Tato specifika se samozřejmě bezprostředně projevují i při hospitacích prováděných v blocích odborného výcviku.

5.1 Argumentace

Příprava vyučujícího odborného výcviku je v mnoha ohledech těžší, protože přímá výuka v odborném výcviku je 35 hodin ze 40 (na přípravu tedy zbývá 5 hodin), kdežto u teoretické přípravy je počet hodin přímé výuky 21 (na přípravu zbývá 19 hodin).

Jednou z dalších odlišností oproti teoretické výuce je např. podstatně delší časový úsek, ve kterém je hospitace prováděna. Zatímco v teoretické výuce probíhá hospitace 1 výukovou hodinu (45 minut), hospitace v odborném výcviku probíhá těchto hodin několik. Je tak náročnější nejen pro hospitujícího, ale také pro hospitovaného i žáky. V delším časovém úseku je samozřejmě mnohem náročnější udržet kázeň a pozornost žáků.

Udržení kázně je rovněž ztížené členitostí pracoviště. Žáci, pracující v místě, na které učitel nevidí, mají větší sklon k nekázni a vymyšlení činností, které v daný čas rozhodně dělat nemají.

Dalším specifikem odborného výcviku je kontrola oblečení žáků. Je třeba zkontrolovat, zda pracovní oděv a pracovní obuv odpovídá zásadám bezpečné práce. Učitel musí zkontrolovat osobní ochranné a pracovní pomůcky, dále je povinen provést kontrolu pracoviště a při tom poučit žáky o zásadách bezpečnosti práce. V případě, že učitel začíná výuku nového tématu podle osnov, postupuje stejně, ale upozorní žáky (v případě nutnosti řádně proškolí) na možnost vzniku úrazu v souvislosti s používáním nových postupů, nástrojů a zařízení. Žáci musí být vedeni k bezpečné práci a jednotlivá pracoviště by měla mít zpracovány potřebné řády. V zákoníku práce je uvedeno, že organizace jsou povinny vytvářet příznivé podmínky pro všestranný rozvoj tělesných a duševních schopností mladistvých, smějí zaměstnávat mladistvé pouze pracemi, které jsou přiměřené jejich fyzickému a rozumovému rozvoji. Mladiství nesmějí být zaměstnáváni pracemi, které by se zřetelem k anatomickým, fyziologickým a psychickým zvláštnostem v tomto věku byly pro ně nepřiměřené, nebezpečné nebo škodlivé zdraví. Organizace nesmějí zaměstnávat mladistvé také pracemi, při nichž jsou vystaveni zvýšenému nebezpečí úrazu.

5.2 Metodika

Další odlišností odborného výcviku je práce ve skupinkách. Množství žáků v odborném výcviku je třeba rozdělit do skupinek, které pracují na různorodých činnostech. Počet žáků v jednotlivých skupinkách se mění podle aktuálního počtu žáků ve třídě a dle právě vykonávaných činností. Tyto činnosti na sebe většinou bezprostředně navazují, učitel proto musí brát při rozdělování jednotlivých úkolů v úvahu okamžitou dispozici (např. žák po dlouhodobé absenci, zdravotní omezení) a rozdílné schopnosti (šikovnost, nešikovnost, pracovní kázeň) jednotlivých žáků, aby průběh vyučovacího bloku nebyl narušován a souvisle plynul.

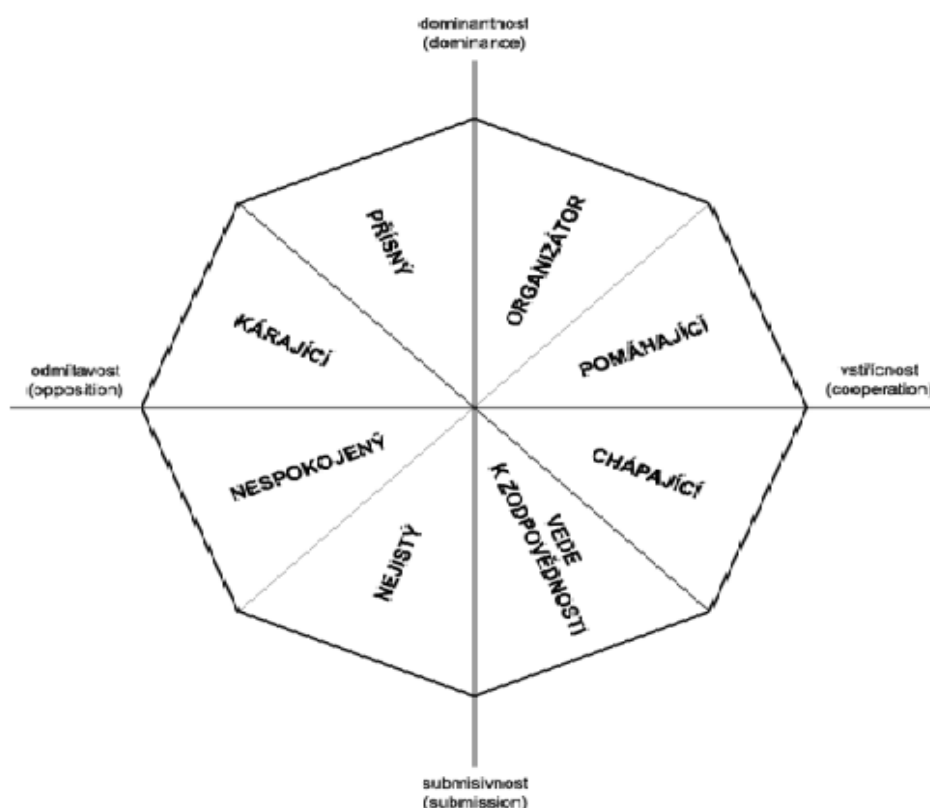
Další nezbytnou součástí odborného výcviku je odezva od žáků (interakce). Učitel je na pracovišti nejen vyučující, ale též organizátor, psycholog (předpokládají se určité vědomosti a dovednosti učitele z pedagogické diagnostiky), stratég a také trochu kolega žáků. Výuková komunikace mezi žákem a učitelem je velmi složitým systémem, ve kterém hrají důležitou roli nejen jednotlivé osobnosti, ale také jejich vzájemné vztahy. Učitel odborného výcviku si se svými žáky buduje vztah, který je bezprostřednější a podstatně delší, což vytváří příznivé podmínky nejen pro poznávací proces žáků, ale také pro jejich výchovu v užším slova smyslu. Učitel odborného výcviku směřuje žáky k aktivnímu zájmu o obor a o učivo, rozvíjí vztah k práci, podporuje vlastní aktivitu a kreativitu žáků, má

připravené podněty, které dokáže používat. Je vzorem pro své žáky, má přirozenou autoritu, je objektivní, vyžaduje maximální výkon, je spravedlivý (rovný přístup k žákům), vytváří pozitivní klima při výcviku, má zájem i o mimoškolní aktivity žáků a podporuje je (soutěže, přehlídky atd.).

Žáci samozřejmě nezůstávají v postavení pasivních příjemců. Na učitele nějakým způsobem reagují, akceptují (či neakceptují) jeho požadavky, řádně plní zadané úkoly, využívají případně poskytovanou volnost.

Na obrázku č. 1 jsou schematicky znázorněny typy chování osobnosti učitele při komunikaci se žáky.

Obr. 1 - Klasifikační systém interpersonálního chování (Mareš, Gavora 2004)

Zdroj: http://www.jlukas.cz/doc/pedagogicka/systemove_pojeti_vyukove_komunikace.pdf

Rozdíly v práci a přístupu učitele odborného výcviku ve vyučovacích blocích jsou i v jednotlivých ročnících. Žáci prvních ročníků jsou nezkušení, vyžadují větší množství pomoci a pozornosti, ale více učitele poslouchají. Žáci vyšších ročníků jsou již zkušenější, tolik pomoci nepotřebují, jednájí samostatněji, ale mají tendence učitele méně poslouchat.

Dalším specifikem odborného výcviku je instruktáž. Jedná se o instruktáž ústní nebo praktickou, případně o jejich kombinaci. V blocích odborného výcviku je třeba využívat nejen úvodní instruktáž, ale také instruktáž průběžnou (rozšiřující nebo korekční).

Další posuzovanou součástí odborného výcviku při hospitaci je motivace a hodnocení. Je třeba zjistit, jaké metody využívá učitel k motivaci žáků, zda je motivace vhodná, účinná, jaký má vliv na kvalitu a kvantitu práce, na výsledné produkty. Zda mají žáci zájem získat praktické zkušenosti ve svém oboru, či zda převyšuje motivace finanční.

Významným specifikem odborného výcviku je praxe na pracovišti sociálního partnera. Ta probíhá bez přítomnosti učitele, pod vedením zkušeného pracovníka (většinou nepedagoga, nebo pracovníka s pedagogickým minimem). Hospitace v těchto případech probíhá většinou formou pohovoru mezi hospitujícím a pověřeným pracovníkem.

K posouzení jevů, které jsou v průběhu odborného výcviku nezjistitelné, slouží analytická část hospitace. Využívá se strukturovaného rozhovoru s učitelem odborného výcviku, rozboru příslušných dokumentů odborného výcviku (školní výukový plán, smlouvy s partnery pro odborný výcvik a další).

5.3 Vybavenost pracoviště

Dalším specifikem je úroveň materiálního vybavení pracoviště. Je třeba vzít v úvahu vybavení pracoviště příslušným nářadím, vhodnými stroji, přístroji a dalším zařízením, zhodnotit, zda toto vybavení odpovídá současným standardům daného oboru a v jakém stavu se nachází. Posoudit příhodnost, kvalitu a přiměřenost (nedostatek – nadbytek) využívaných materiálů. Rovněž zhodnotit hlediska (technologická, ekonomická, ekologická, bezpečnostní a jiná hlediska) přístupu žáků k využívaným materiálům a prostředkům.

Stejně jako materiální vybavení je třeba brát v úvahu úroveň vybavení pomůckami a technickými výukovými prostředky. Posoudit, zda je pracoviště vybaveno vhodnými didaktickými pomůckami (materiálními, programy i SW) a technickými výukovými prostředky (včetně multimediálních prostředků), zda jsou vhodně zařazovány do výcviku a zda s nimi aktivně pracují i žáci.

Důležitým prvkem pozorování je rovněž úroveň zajištění hygienických podmínek pracoviště. Je třeba posoudit úroveň hygienických podmínek pracoviště a dodržování předpisů (hygienické požadavky na prostory a provoz, teplota, osvětlení, přestávky v práci, dostupnost sociálního zařízení atd.) během vyučovacího bloku.

5.4 Negativní jevy

Snad každý pedagog se ve své praxi setkal s některým ze sociálně patologických jevů chování u žáků. Pro učitele odborného výcviku to platí samozřejmě také. I v hodinách odborné výuky je třeba řešit negativní jevy, vyskytující se na pracovišti.

K nejčastěji se vyskytujícím negativním jevům patří šikana, neomluvené absence, krádeže - mezi žáky i materiálu na pracovišti, alkohol, hrubá nekázeň, kouření a drogy.

I navzdory vynaloženému úsilí (např. projekt MŠMT - "Program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních") a financím, tyto problémy stále přetrvávají. Řešit je není jednoduché, proto je důležité vždy zachovat chladnou hlavu. I když zrovna v případě šikany je to velmi složité.

Při běžné výuce je pro učitele opravdu těžké odhalit šikanu. Při odborném výcviku se učitel mezi žáky dostane víc a tak má i vyšší šance vycítit, jaká je v kolektivu nálada a aktuální vztahy. Odhalit šikanu, která se děje většinou o přestávkách, případně po výuce, je i tak velmi složité. Šikana totiž na první pohled nemusí být rozeznána, především v případě, že se jedná o šikanu skrytou.

Populární mezi žáky učňovských oborů je záškoláctví. Falšování omluvenek nezastaví ani fakt, že některé ze škol mají k dispozici podpisové vzory rodičů. Dalším problémem je, že zletilí žáci si absenci mohou omlouvat sami.

Do slepé uličky se učitel odborného výcviku dostane v případě, když má podezření, že žák přišel pod vlivem drog. V případě, že je žák nezletilý, museli by k testu na přítomnost drogy dát souhlas rodiče. Pokud je žák zletilý, musel by souhlas dát sám. Což je ale velmi nepravděpodobné.

Prohřešky na pracovišti při odborném výcviku jsou trestány dle školního řádu, případně při závažnějších činech hlášeny policii.

6. KRITÉRIA AUTOEVALUAČNÍ ZPRÁVY

Kritéria autoevaluační zprávy se zabývají tím, jestli má škola promyšleny vize a zpracovány jasně formulované a srozumitelné cíle, zda se shodují s plány zřizovatele, státu, kraje a zda na ně navazují. Formulací jasných cílů si škola usnadní výběr priorit, které je třeba realizovat pro jednotlivá období. Tímto rozdělením na dlouhodobější a krátkodobější cíle je umožněna lepší kontrola naplňování jednotlivých cílů, vhodnost zvolených forem a metod zjišťování potřebných informací, organizační, finanční a časovou náročnost nástrojů se zřetelem na jejich relevanci.

Zpráva by neměla vzbuzovat pochybnosti o získaných výsledcích, resp. případné pochybnosti či nejasnosti nejsou záměrně zatajovány, ale mohou být zdrojem poučení pro příště.

Kritéria hodnocení plánu, procesu a zprávy o vlastním hodnocení školy	
Kritéria pro posuzování plánu vlastního hodnocení škol	
Kvalita školy	Má škola formulována kritéria kvality školy?
	Vycházejí tato kritéria z formulované vize školy?
	Jsou tato kritéria v souladu s aktuálně platnými závaznými dokumenty vzdělávací politiky státu?
	Jsou tato kritéria vztažena k oblastem uvedeným v prováděcích předpisech v platném znění pro vlastní hodnocení školy?
Cíle rozvoje školy	Má škola formulovány cíle pro zvolené evaluační období?
	Vycházejí tyto cíle z vize školy uvedené např. v koncepčním záměru rozvoje školy a definované kvality prostřednictvím kritérií?
	Jsou všechny cíle dostatečně specifikovány, tzn., je možné ověřit jejich dosažení?
	Jsou stanovené cíle reálné, tj. jsou stanoveny dosažitelné priority pro evaluační období?
	Jsou cíle formulovány na hraně dosažitelného maxima dané školy?
Evaluační nástroje	Poskytují zvolené evaluační nástroje relevantní informace (indikátory) pro ověření stanovených cílů?
	Jsou tyto evaluační nástroje dostatečně spolehlivé?

Zdroj: <http://www.nuov.cz/ae/evaluacni-nastroje>

6.1 Plánování a realizace evaluačních činností

V oblasti plánování evaluačních činností se měřítka hodnocení zaměřují na zpracovaný harmonogram prací na vlastním hodnocení školy, tj. na vhodné rozplánování a časové rozvržení tohoto hodnocení. Zda je shromažďování informací a provádění stanovených evaluačních činností dodržováno dle naplánovaného harmonogramu a zda zaměstnanec zodpovídající za splnění aktivity po stránce organizační, materiálního zabezpečení, za dodržení termínu realizace i vyhodnocení aktivit má dostatečné kompetence a pravomoci k zajištění všech částí úkolu.

Kritéria pro posuzování plánu vlastního hodnocení škol	
Plánování evaluačních činností	Jsou stanoveny termíny realizace evaluačních aktivit pro celé období evaluačního cyklu
	Odpovídají stanovené termíny požadavkům v prováděcích předpisech v platném znění pro vlastní hodnocení školy?
	Jsou evaluační činnosti realizovány průběžně?
	Je stanovena odpovědnost pracovníků za jednotlivé evaluační aktivity?
	Je připraven systém pro zaznamenávání a analýzu informací?
	Pokrývá plán evaluačních činností všechny oblasti kvality stanovené prováděcími předpisy v platném znění pro vlastní hodnocení školy?
	Je zohledněna zkušenost z evaluačních aktivit v předcházejícím období?
	Je plán vlastního hodnocení školy přehledně strukturován?
Realizace plánu	Probíhá proces autoevaluace podle stanoveného plánu?
	Je plán odůvodněně, tj. v případě potřeby, modifikován tak, aby byla zajištěna účelnost realizace procesu autoevaluace?

Zdroj: <http://www.nuov.cz/ae/evaluacni-nastroje>

Dalším sledovaným kritériem je spolupráce v rámci školy. Zde je třeba posoudit, zda jsou do procesu vlastního hodnocení školy zapojeni všichni zaměstnanci školy, zda je plán vlastního hodnocení školy tvořen společně v celém pedagogickém sboru, případně u velkých škol s vedoucími jednotlivých skupin, zda je nastaven soulad mezi vlastním hodnocením školy a hodnocením a rozvojem pedagogických pracovníků školy, zda

koordinátor autoevaluace usiluje o to, aby pracovníci školy rozuměli smysluplnosti procesu vlastního hodnocení školy.

Opatrnost je na místě při nakládání s daty. Důležité je, aby adresné údaje od žáků, rodičů a dalších osob byly archivovány tak, aby nebylo možné tyto údaje zneužít, aby poskytovatelům údajů byly dány dostatečné záruky, že data nebudou zneužita, že bude důsledně dodržena anonymita v případě, kdy je sběr údajů prezentován jako anonymní. Rovněž je nezbytné, aby zdroje dat byly archivovány tak, aby bylo možné výsledná zjištění případně doložit. S daty je třeba nakládat tak, aby nebylo možné je zneužít, ale byla transparentně dohledatelná.

Kritéria hodnocení plánu, procesu a zprávy o vlastním hodnocení školy	
Kritéria pro posuzování plánu vlastního hodnocení škol	
Získávání výsledků	Jsou využity příležitosti pro porovnání výsledků školy v časové řadě?
	Jsou využity příležitosti pro porovnání výsledků školy v časové řadě?
	Jsou využity příležitosti pro porovnání výsledků školy s jinými školami?
	Jsou využity příležitosti pro porovnání výsledků školy s ostatními školami v ČR nebo stanovenými normami?
	Jsou využity příležitosti pro ověření výsledků z více zdrojů, např. porovnání pohledů učitelů, rodičů, žáků?
	Jsou využity příležitosti externího posouzení procesu autoevaluace např. ředitelem partnerské školy, zástupcem zřizovatele?
	Jsou evaluační nástroje používány metodicky správně?
	Je sběr dat realizován na odpovídajícím vzorku respondentů?
Zpětná vazba	Jsou těm, kteří poskytli informace pro hodnocení školy, jejich výsledky souhrnně poskytnuty?
	Jsou tyto výsledky prezentovány korektně včetně negativních i pozitivních zjištění?
Prezentace školy před veřejností	Jsou vybrané výsledky prezentovány veřejně, např. na www stránkách školy či přístupné nástěnce ve škole?
	Jsou tyto výsledky prezentovány pravdivě?
	Jsou prezentované výsledky veřejnosti srozumitelné?
	Jsou řádně uvedeny zdroje získaných informací?

Zdroj: <http://www.nuov.cz/ae/evaluacni-nastroje>

Následující kritéria zajišťují, aby z početných získaných údajů byla zvolena ta zjištění, která školu informují o dobrých výsledcích činnosti, ale naopak i ta, kde je nutnost chod školy vylepšit.

Na základě šetření tedy lze jednoznačně vymezit oblasti, ve kterých škola dosahuje úspěch – ty je možné v následné analýze uvedené v autoevaluační zprávě nazvat „příklady dobré praxe“, sloužící k použití pro následná období. Pro oblasti, ve kterých je třeba úroveň vylepšit, je potřebné ve zprávě vlastního hodnocení školy stanovit hypotézy o původu zjištěného stavu a je naprosto nutné přijmout účinná opatření k nápravě.

Přijaté návrhy opatření patří k nejdůležitějším vyjádřením zprávy o vlastním hodnocení školy. Jasně ukazují, že škola má určeny postupy a způsoby, jak zjištěné nedostatky řešit.

Kritéria hodnocení plánu, procesu a zprávy o vlastním hodnocení školy	
Kritéria pro posuzování plánu vlastního hodnocení škol	
Vyhodnocení cílů	Jsou všechny stanovené cíle vyhodnoceny?
	Je toto vyhodnocení transparentní a věrohodné, tj. vycházejí závěry z analýz získaných dat?
	Opírá se vyhodnocení cílů o spolehlivé indikátory?
Přednosti a nedostatky	Jsou zvýrazněny oblasti, ve kterých škola dosahuje dobrých výsledků?
	Jsou zvýrazněny oblasti, ve kterých je potřeba úroveň zlepšit?
	Jsou formulovány hypotézy o příčinách zjištěného stavu?
Opatření	Vycházejí přijímaná opatření z předcházejících zjištění?
	Jsou tato opatření v souladu s vizí školy?
	Jsou tato opatření v souladu se zásadami a cíli platného školského zákona a prioritami dlouhodobého záměru MŠMT a dlouhodobého záměru kraje?
	Promítají se výsledky v případě potřeby do úpravy školního vzdělávacího programu?
	Jsou opatření formulována konkrétně a v kontrolovatelné podobě?
	Je vyhodnocena účinnost opatření obsažených v předcházející zprávě?

Zdroj: <http://www.nuov.cz/ae/evaluacni-nastroje>

7. VYUŽITÍ ZÁZNAMU PRO EVALUACI A AUTOEVALUACI

„Když budeme přemýšlet o tom, co děláme, jak to děláme a proč to děláme, může na tom být naše škola líp“ MacBeath (2000: 26)

Pro české školy se autoevaluační procesy stávají závazným, zvenčí určeným prvkem jejich práce. Školy si mohou volit mezi dvěma základními cestami. Mohou „jen“ vykonávat svou povinnost, nebo usilovat o něco navíc. Je všeobecně známým faktem, že podstatou učení je informovanost, znalost výsledků předchozích činností a jejich odezva.

Zpětná vazba na veškeré činnosti školy v podobě autoevaluace školy je i nástrojem rozvoje škol. Evaluace výsledků vzdělávání tedy napomáhá nejen školám, ale také zřizovatelům získat informace o aktuálním stavu škol a přispět k jejich zdárnému vývoji. Zásadního zvýšení kvality vzdělávání je možno dosáhnout zejména vlastním hodnocením školy, jenž je výchozím bodem pro vypracování výroční zprávy o činnosti školy a materiálem pro hodnocení Českou školní inspekcí.

Je nezbytné si uvědomit, že nástroje pro autoevaluaci jsou v každém případě pouze pomocné vodítko pro reflexi a vlastní hodnocení školy. Vzhledem k faktu, že škola je živý, bez přestání se měnící organismus, je patrné, že ani jeden z existujících nástrojů není schopen zajistit naprosto přesně odpovídající popis a analýzu stavu, ve kterém se organizace v dané chvíli nachází.

7.1 Důvody pro hodnocení kvality škol

Důvodů pro autoevaluaci školy je mnoho:

- Efektivní posouzení kvality škol
 - čím kvalitnější škola, tím lepší výsledky a pozdější uplatnění žáků. Rovněž zvýšený zájem veřejnosti a zájem o studium na této škole znamená větší zájem zřizovatele,
- Možnost srovnání výsledků s jinými školami

- možnost srovnání s jinými školami by měla být „hnacím motorem“ pro školy s horšími výsledky a současně výzvou pro ty nejlepší školy vykonávat všechny související aktivity ještě lépe,
- Možnost porovnání výsledků s minulým školním rokem
 - ohlédnutí za loňským rokem a rekapitulace výsledků umožňuje škole identifikovat stránky a oblasti činnosti, kde došlo ke zlepšení, nebo naopak ke zhoršení výsledků
- Přehledné shrnutí výsledků
 - přehledně shrnuté výsledky usnadňují orientaci při vytváření nových plánů a cílů školy
- Nalezení silných a slabých stránek v kvalitě školy
 - napomáhá vyjádření následujících priorit ve smyslu udržení vysokého standardu kvality a koncentrování se na zjištěné nedostatky.
- Opodstatněné stanovení cílů na příští rok
 - lze se opřít o výsledky hodnocení z předchozího období a zaměřit se na slabá místa
- Odůvodněná opatření k dosažení stanovených cílů
 - dochází k poučení se ze starých chyb a k jejich nápravě, k posílení oblastí, které se ve škole projeví jako slabá místa školy
- Jednoduché zjištění účinnosti provedených opatření
- Zlepšování postavení školy proti konkurenci
 - škola může vybrané výsledky prezentovat na veřejnosti a zvyšovat si tak svůj kredit
- Získání podkladů pro snadné provedení autoevaluace školy
- Pomoc při vypracování hodnotících zpráv o činnosti školy
- Zvyšování kvality výuky
 - rozvoj klíčových kompetencí žáků, počítačová a jazyková gramotnost, připravit všestranně zdatné odborníky znalé svého oboru, kteří se budou prezentovat jako skuteční profesionálové
- Zlepšování celkové úrovně školy
 - vybavení školy za účelem rozvoje nových metod výuky, zvyšování úrovně vzdělání v regionu a zvýšení uplatnitelnosti na trhu práce.

8. VÝZKUMNÁ ČÁST

8.1 Výzkumný cíl a hypotézy

Cílem výzkumného šetření bylo pomocí jednoznačně kladených otázek v polootevřeném dotazníku získat potřebná data k odpovědím na otázky - Je rozsah sledovaných ukazatelů při hospitaci dostatečný a má potřebnou vypovídací hodnotu? Je hospitační záznam platným a účinným nástrojem pro evaluaci? A současně k potvrzení nebo vyvrácení hypotéz stanovených v úvodu bakalářské práce. Hypotéza první je taková, že rozsah sledovaných ukazatelů při hospitaci je dostatečný a potřebnou vypovídací hodnotu má. Hypotéza druhá, která bude ověřována, je, že hospitační záznam je platným a účinným nástrojem pro evaluaci.

8.2 Metodika práce

Pro potřeby této práce byl vytvořen polootevřený dotazník, který obsahuje 5 otázek zaměřených na strukturu hospitačního záznamu, oblasti hospitačního záznamu a četnost hospitací pro účely evaluace. Ke každému dotazníku byl přiložen vytvořený vzorový hospitační záznam (viz. kap. 3.1.7), na který byly otázky směřovány.

O pomoc při výzkumném šetření byli požádáni učitelé odborného výcviku na ISS v Chebu, na SOŠ v Kynšperku n/Ohří, v Sokolově a v Mariánských Lázních (zde nikdo z oslovených spolupracovat nechtěl). Bylo rozdáno celkem 40 dotazníků, vyplněných bylo vráceno celkem 30, což je 75%. Všem dotazovaným byl sdělen účel vyplňování dotazníků a všichni dotazovaní byli ujištěni o anonymitě dotazníkového šetření.

Město	Počet respondentů / z toho žen
Cheb	14 / 9
Sokolov	7 / 5
Kynšperk nad Ohří	9 / 6

8.3 Vyhodnocení dotazníkového šetření

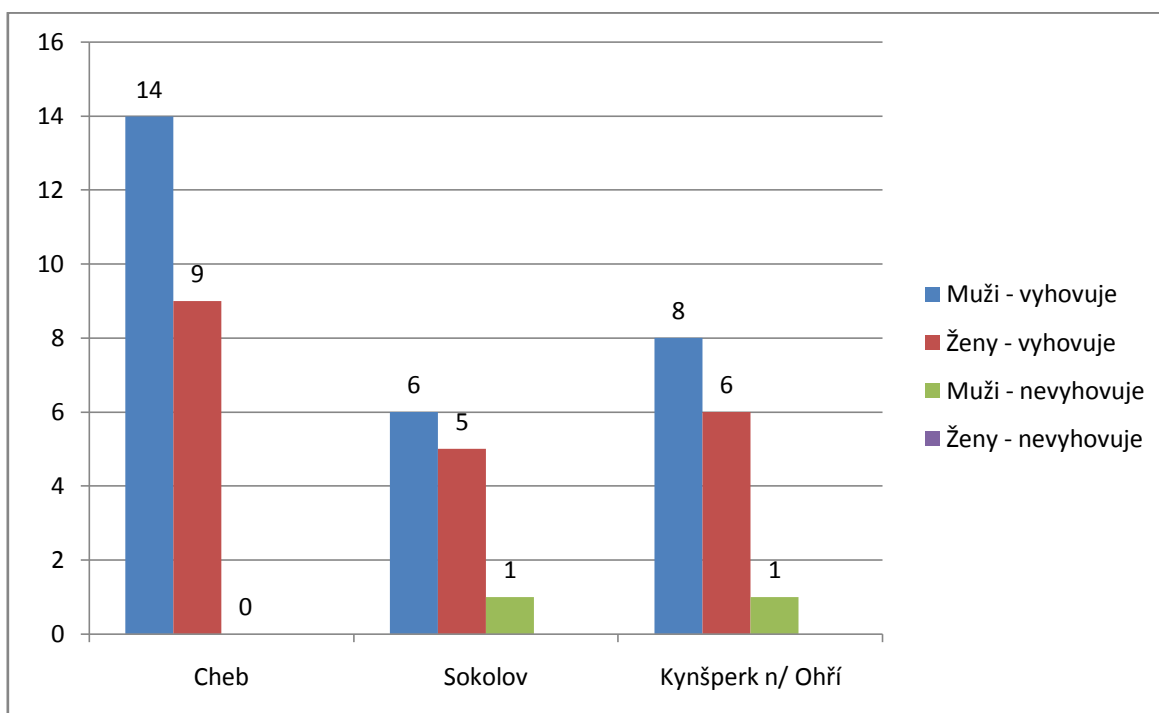
Data získaná z dotazníkového šetření byla zpracována a jsou vyhodnocena v následující kapitole. Pro větší přehlednost byly výsledky šetření uspořádány do tabulek a grafů.

Otázka č. 1

Vyhovuje Vám struktura hospitačního záznamu, který Vám byl předložen?

Odpovědi na tuto otázku byly překvapivě téměř jednotné. 28 respondentů z 30 odpovědělo, že je pro ně takto strukturovaný hospitační záznam vyhovující. Dvě záporné odpovědi argumentovaly zbytečností kombinace otevřeného a uzavřeného záznamu. Obě záporné odpovědi uvedli respondenti – muži.

Město	Ano, vyhovuje / z toho žen	Ne, nevyhovuje / z toho žen
Cheb	14 / 9	0 / 0
Sokolov	6 / 5	1 / 0
Kynšperk n/Ohří	8 / 6	1 / 0

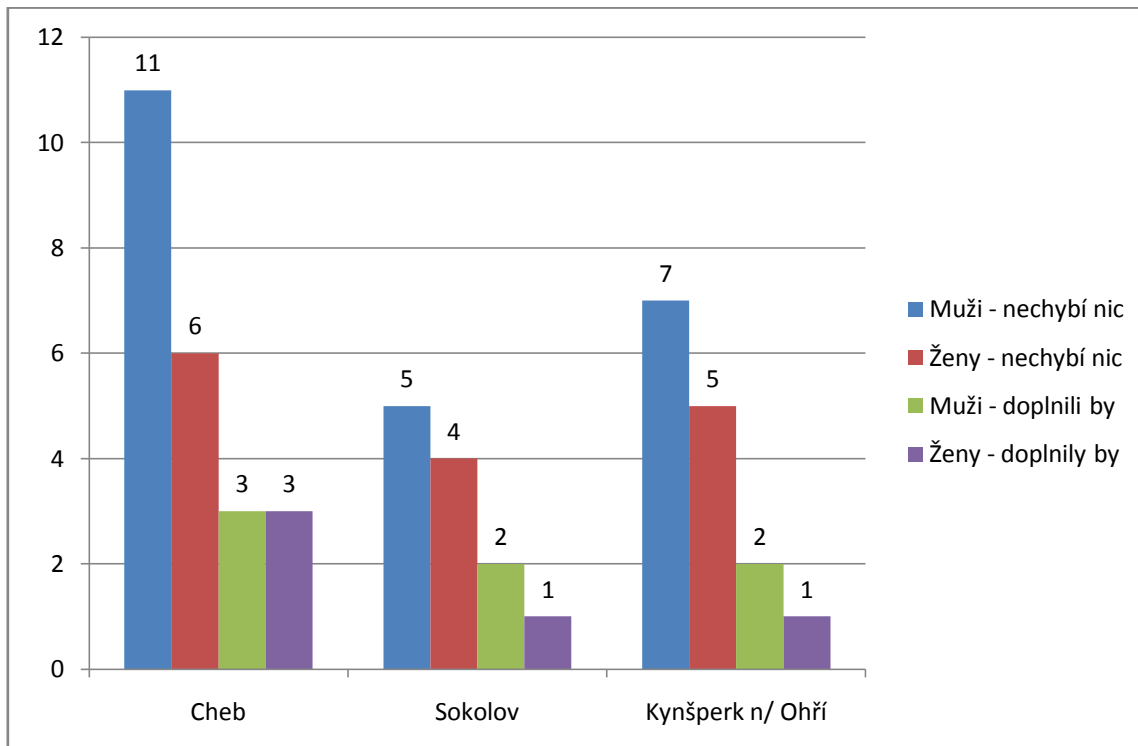

Otázka č. 2

Chybí Vám v záznamech nějaká sledovaná oblast, která je podle Vašeho názoru pro hodnocení školy důležitá, a kterou byste tam rádi doplnili?

Na otázku č. 2 odpovědělo 22 dotazovaných, že jim v záznamu žádná sledovaná oblast nechybí a sledávají jej dostatečným. Ve zbylých osmi odpovědích bylo 4x uvedeno, že chybí jasnější návaznost na ŠVP, 3x bylo uvedeno, že chybí větší návaznost na teoretickou výuku a 1x byla uvedena chybějící zaměřenost na konkrétní klíčové kompetence.

Město	Nic nechybí / z toho žen	Něco postrádají / z toho žen
Cheb	11 / 6	3 / 3
Sokolov	5 / 4	2 / 1
Kynšperk n/Ohří	7 / 5	2 / 1

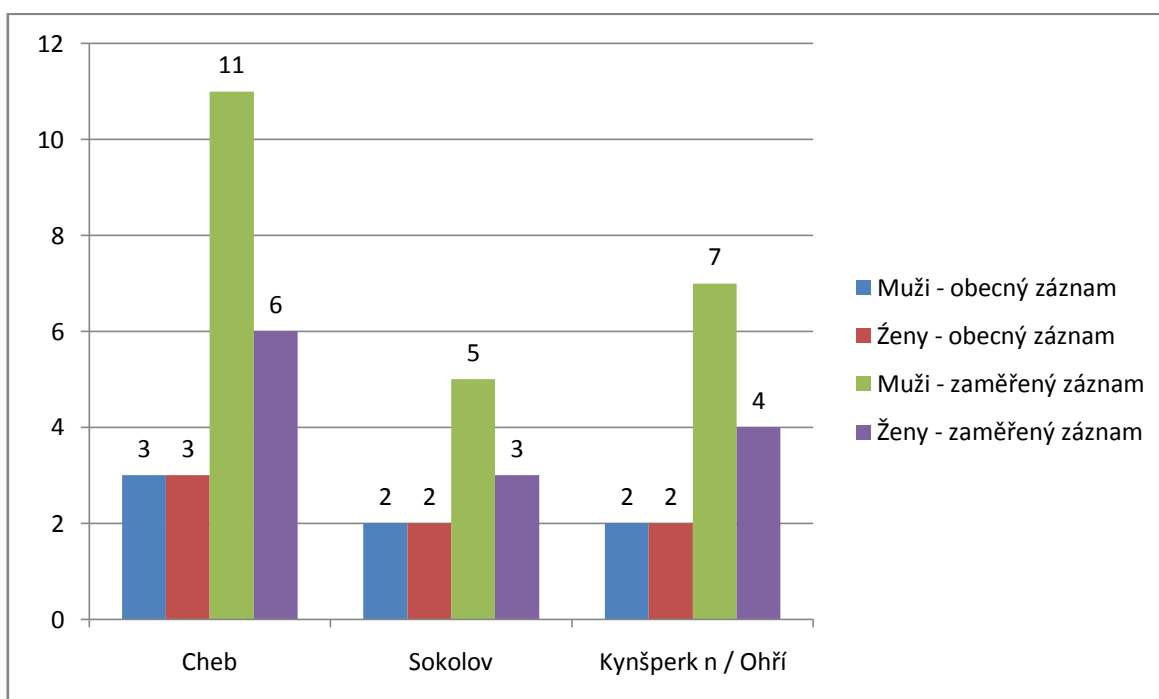

Otázka č. 3

Vyhovuje Vám takto obecně zaměřený záznam, nebo by Vaše představy záznamu jako evaluačního nástroje splňoval spíše záznam zaměřený na - pedagogickou činnost, na klíčové dovednosti nebo na metody, prostředky a pomůcky?

V této otázce se odpovědi respondentů lišily nejvíce. 7 respondentů vyjádřilo spokojenost s obecně zaměřeným záznamem, zbylých 23 respondentů by raději pracovalo se záznamem zaměřeným – z toho 10 respondentů by uvítalo zaměřenost na prostředky a pomůcky, 7 respondentům by vyhovoval záznam zaměřený na klíčové dovednosti a 6 by jich záznam zaměřilo na pedagogickou činnost.

Město	Obecný záznam / z toho žen	Zaměřený záznam / z toho žen
Cheb	3 / 3	11 / 6
Sokolov	2 / 2	5 / 3
Kynšperk n / Ohří	2 / 2	7 / 4

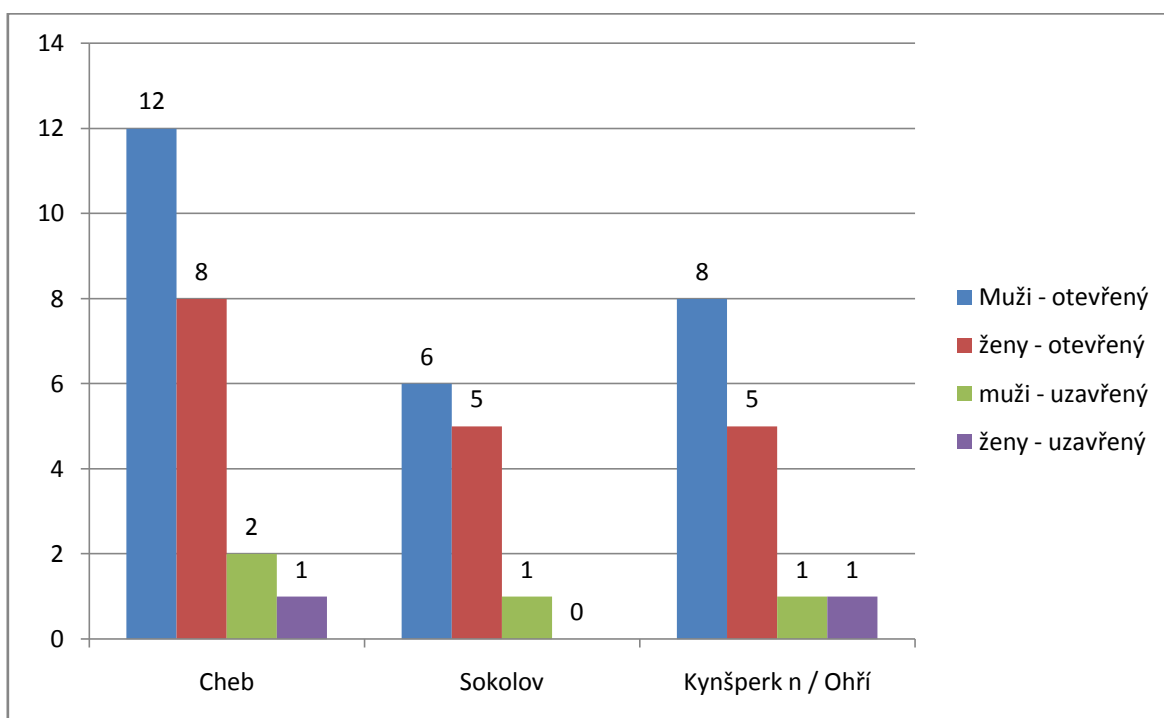

Otázka č. 4

Která forma záznamu je pro Vás nejpřijatelnější - nejvíce vyhovující? Otevřený (dává prostor pro vlastní vyjádření), uzavřený (odpovědi ano – ne) nebo polootevřený a proč?

Na otázku č. 4 odpověděli respondenti téměř shodně. 26 jich uvedlo, že by jim vyhovoval záznam otevřený, maximálně polootevřený. Zdůvodnili to tím, že je zde prostor pro popsání zátěžových nebo nenadálých situací a jejich řešení, nezakresluje, nepodsouvá hotové odpovědi a má tudíž mnohem větší vypovídací hodnotu. U odpovědí, kde byl uveden jako přijatelnější záznam uzavřený, bylo argumentováno časovou nenáročností, jednoduchostí a rychlejším vyplněním.

Město	Otevřený – polootevřený / z toho žen	Uzavřený / z toho žen
Cheb	12 / 8	2 / 1
Sokolov	6 / 5	1 / 0
Kynšperk n / Ohří	8 / 5	1 / 1

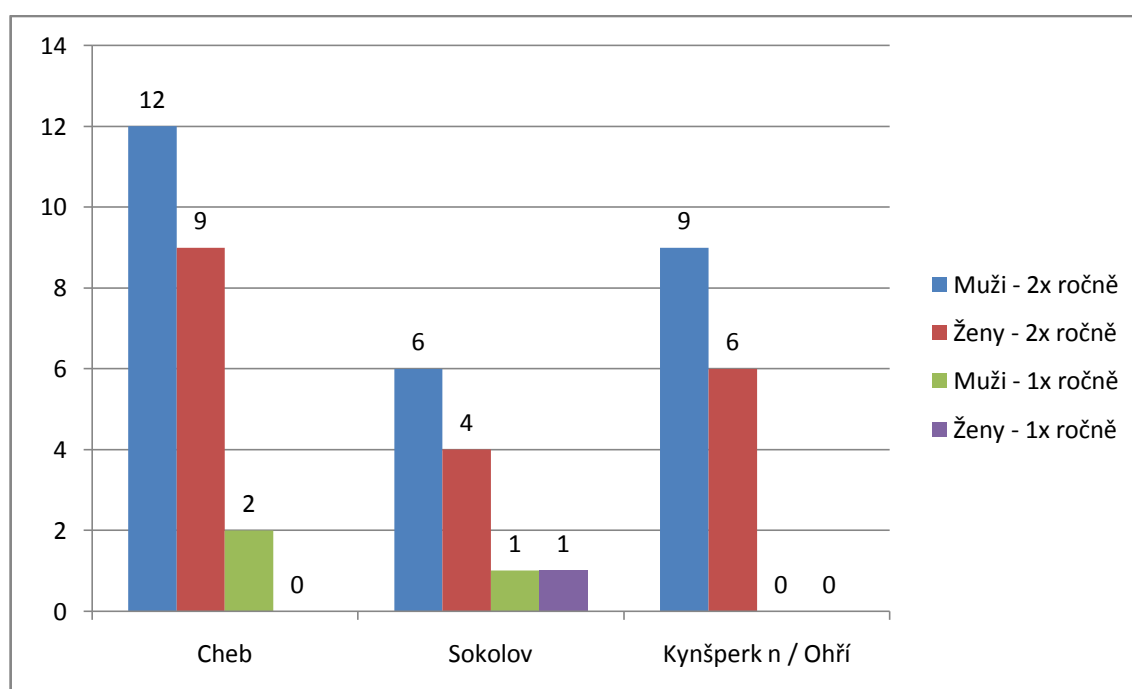

Otázka č. 5

Jaká je podle Vás ideální četnost hospitací, aby mohl být hospitační záznam využit jako autoevaluační a evaluační nástroj?

Na otázku č. 5 se odpovědi sešly také v převážné shodě. Učitelé odborného výcviku se na všech třech školách, kde byly dotazníky rozdány, shodli, že hospitace by bylo ideální provádět dvakrát ročně, přičemž u nových mladých pedagogů bez praxe by navrhovali hospitace častější. Pouze ve třech dotaznících byla uvedena frekvence jiná a to pouze jedenkrát za rok, bez ohledu na pedagogické zkušenosti a praxi pedagogů. Odpověď jedenkrát ročně uvedla pouze jediná žena. Odpovědi s častějším počtem hospitací, ani s nulovým počtem, se v odpovědích nevyskytli vůbec.

Město	Hospitace 2x ročně / z toho žen	Hospitace 1x ročně / z toho žen
Cheb	12 / 9	2 / 0
Sokolov	6 / 4	1 / 1
Kynšperk n / Ohří	9 / 6	0

8.4 Shrnutí dotazníkového šetření

Z dotazníkového šetření vyplynulo následující:

Vzhledem k rozdílnosti odpovědí na položené otázky v dotazníku je zřejmé, že není možné vyhovět požadavkům všech učitelů a vytvořit jeden univerzální záznamový arch, který by vyhovoval všem hospitujícím v blocích odborného výcviku. (Např. jinak bude vypadat hospitace u vaření knedlíků, jinak u oceňování zboží). Nicméně zdůraznit v záznamu oblasti, které jsou pro všechny obory společné (návaznost na ŠVP, klíčové kompetence), by bylo jistě přínosné.

Učitelé odborného výcviku by uvítali spíše otevřené hospitační záznamy, s uvedenými základními časovými úseky. Otevřené proto, že jim to dává prostor pro vlastní vyjádření a hodnocení (mohou se „rozepsat“), kdežto uzavřené dotazníky jim odpovědi podsouvají, jsou stručné, zkreslující a mají tak nižší vypovídací hodnotu.

Učitelé se v současnosti více zaměřují na ŠVP a klíčové kompetence, proto by podle nich v hospitačním záznamu neměla chybět na obě tyto oblasti jasná návaznost.

Rovněž v otázce zaměřenosti hospitačního záznamu byly vidět difference mezi pohledy jednotlivých pedagogů. Někteří by uvítali zaměřenost na prostředky a pomůcky, jiným by vyhovoval záznam zaměřený na klíčové dovednosti, ostatní by se zaměřili na pedagogickou činnost. Tato skutečnost se dala jednoznačně vypořádat i z příložených hospitačních záznamů. Každý hospitující se více zaměřil na jinou oblast pozorování (kázeň žáků, pedagogické působení učitele apod.)

K otázce na četnost hospitací se učitelé vyjádřili velice shodně. Převažoval názor, že nejlepší je provádět hospitace jednou až dvakrát do roka, tzn. jedna za pololetí. U této otázky byly uvedeny poznámky, že jim hospitace v hodinách odborného výcviku nevdají, ale oni sami hospitaci provádět nechtějí, vzhledem k její časové i celkové náročnosti. Nicméně, hospitační záznam považují všichni dotázaní za relevantní a platný evaluační nástroj.

8.5 Návrhy a doporučení

Jedním z návrhů by vzhledem k různorodosti činností v blocích odborného výcviku bylo zaměřit se při hospitaci na jednu konkrétní činnost a hospitační záznamy dělat blokově. Pokud bude mít hospitující dozor pouze nad jednou činností, je velmi malá pravděpodobnost, že se dopustí nepřesností a chyb.

Dalším návrhem by byl co nejjednodušší hospitační arch, myšleno s co nejmenším počtem označených kolonek. Pokud se má hospitující věnovat činnosti žáků a učitele, hledání v příslušných záznamových kolonkách ho zdržuje, připravuje o čas a odvádí jeho pozornost od sledovaných objektů.

Rovněž bych doporučil před samotnou hospitací připomenout hospitujícímu všechny oblasti, které je třeba sledovat a na co je potřeba se zaměřit. Vycházet by se při tom mělo i z předchozích hospitačních záznamů, aby se ukázal posun či stagnace ve sledovaných oblastech.

Pokud hospitační odhalí slabé místo, je třeba aktivně hledat příčiny stavu, jeho vzniku a pracovat na jeho odstranění tak, aby se úroveň sledované oblasti zvýšila do požadované roviny. Např. zde uvedené záznamy se shodují na nekázní žáků při závěrečných úklidových pracích. Bylo by potřebné promyslet, jakým způsobem žáky motivovat, aby nedocházelo k porušování kázně a žáci řádně a včas plnily své zadané úkoly. Silná místa, odhalená hospitací zdůrazňovat, jejich úroveň udržovat a v případě, že je to možné ještě zvyšovat. Pouze tak, mohou školy dosahovat požadovaných kvalit a stanovených cílů.

Přínosem v této oblasti by také rozhodně bylo zlepšení komunikace mezi školami vyučujícími stejné obory. Vzájemná výměna zkušeností s hospitacemi by jistě pomohla nejednomu učiteli a usnadnila školám odstranit některá slabá místa, pokud budou vědět, že se to podařilo i jinde a jakým způsobem. Komunikace mezi školami bohužel často vázne, ať už je to z důvodů rivality mezi školami (boj o žáky) nebo z nějakých jiných důvodů. K velké škodě škol.

ZÁVĚR

„Naši učitelé nesmějí být podobni sloupům u cest, jež pouze ukazují, kam jít, ale samy nejdou.“

Jan Amos Komenský

V České republice mají základní a střední školy zákonnou povinnost pravidelně provádět zhodnocení své vlastní práce za období 3 let. Zhodnotit svou vlastní činnost, kvalitu a úroveň vzdělávání a výchovy, však není vůbec jednoduché a mnohé školy se netají tím, že je to pro ně velký problém. Přitom pouze dobře zpracované vlastní hodnocení (autoevaluace) ukáže silná i slabá místa činnosti školy a může se stát startovním blokem pro pozitivní změny a současně posílit autonomii škol.

K tomu, aby škola mohla správně vyhodnotit svoji situaci, prezentovat se na veřejnosti a posoudit úroveň a kvalitu vzdělávání, je třeba použít správné hodnotící nástroje. Jedním z těchto základních prostředků vlastního hodnocení školy je i hospitační záznam. Jedná se o nejstarší a léty osvědčený způsob, jak zjistit slabé a silné stránky výuky, pedagogického sboru, materiálního a technického vybavení a aktivit školy.

V úvodu bakalářské práce je definován výzkumný cíl dvěma otázkami, na které má práce odpovědět. První otázka je, zda je rozsah sledovaných ukazatelů při hospitaci dostatečný a má potřebnou vypovídací hodnotu? Druhá položená otázka se ptá, jestli je hospitační záznam platným a účinným nástrojem pro evaluaci?

Na obě dvě otázky je na základě zjištěných skutečností odpověď kladná a hypotézy jsou potvrzeny. Rozbor hospitačního archu a získaných hospitačních záznamů, které jsou součástí práce v přílohách č. 1 – 4, ukázal všechny oblasti, které jsou při hospitaci sledované. Od plánování a řízení odborného výcviku, přes metody a formy výcviku a učení, zajištění materiálních podmínek, motivaci učitele pro žáky a hodnocení žáků, řešení problémů, pracovní činnosti a spolupráci, ke klimatu, vztahům na pracovišti i mimo něj, až po vzájemnou komunikaci. Sledovaných oblastí je opravdu mnoho a hodně záleží na osobě hospitujícího, jak pozorným, odborným a svědomitým pozorovatelem je. To se týká především hospitací v odborném výcviku, protože právě zde jsou hospitace velice náročné.

Dotazníkové šetření ukázalo, že učitelé považují hospitační záznam za platný evaluační nástroj, jsou si vědomi jeho důležitosti, ale také specifík a rozdílností nejen jednotlivých odborných výcviků, ale také samotných pedagogů. Vzhledem k uvedeným

specifikům odborného výcviku (v kap. 5) a různorodostí činností na pracovištích neexistuje jeden univerzální hospitační záznam, který by byl obecně použitelný pro hospitace v těchto hodinách. Mým názorem je, že jednotný hospitační arch ani není nezbytně nutný. Každý hospitující je jiný a každému tedy vyhovuje jiný systém záznamu. Důležitá je kvalita, preciznost a relevantnost zaznamenaných údajů.

Odpověď na druhou otázku týkající se vypovídací hodnoty údajů v hospitačních záznamech je také kladná, přestože na hodnotící škále by to byla spíše 2. Hospitační záznamy mají zcela jistě potřebnou vypovídací hodnotu a jsou platným evaluačním nástrojem. Sledovány jsou nejniternější pochody, které ve škole probíhají, a které jsou de facto základními stavebními a funkčními kameny jednotlivých škol. Problémem je pouze již zmiňovaná preciznost záznamů. Některé hospitační záznamy jsou velmi stručné (viz. příloha 3) a zasloužily by si více pozornosti. Bylo by vhodné, upravit podmínky hospitace tak, aby bylo hospitujícímu umožněno soustředit se na jednu činnost a tu precizně vysledovat. Pokud má hospitující pozorně sledovat několik skupinek pracujících žáků, je velmi složité postihnout všechny detaily, které je třeba. Přesto si myslím, že hospitace a následné vyplněné hospitační záznamy jsou potřebné, užitečné a využitelné pro hodnocení školy. Dotazníkové šetření rovněž potvrdilo, že učitelům by více vyhovovali hospitace zaměřené blokově, tzn. na jednu konkrétní oblast.

Je zde samozřejmě nezbytné zmínit ověřitelnost, co možná nejmenší bezchybnost záznamů a možnost opakované hospitace, v případě sebemenších pochybností o správnosti a hodnověrnosti záznamu. V dotazníkovém šetření byla uvedena jako nejčastější odpověď, že ideální počet hospitací v bloku odborného výcviku je jedna za pololetí. Opakovaná hospitace nebyla zmíněna ani v jednom šetření.

Možností, jak zaručit vysokou úroveň a kvalitu vzdělávání a výchovy je hodně, záleží jenom na tom, kterou z nich si škola vybere jako vyhovující pro dosažení vlastních stanovených cílů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

A PRAMENŮ

1. ČADÍLEK, M. Didaktika praktického vyučování I. Brno: Masarykova Univerzita, 2005.
2. DRAHOVZAL, J. Didaktika zemědělských předmětů. Praha, 1987. S.184
3. JŮVA, V. et al. Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium. Brno: Paido, 2001. 118 s. ISBN 80-85931-95-8.
4. KALHOUS, Zd., OBST, O. et al. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002. Vyd. 1. 448 s. ISBN 80-7178-253-X.
5. KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. Hodnocení žáků. Praha: Grada, 2005. 1.vyd. 160 s. ISBN 80-247-0885-X.
6. KOVAŘOVIC, J. Evaluace v práci školy. In Walterová, E. et al. Úloha školy v rozvoji vzdělanosti. 2. díl. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-083-2
7. MACBEATH, J. et al. Self-evaluation in European Schools. A story of chase. London: Routledge Falmer, 2000. ISBN 0-415-213014-4.
8. MAREŠ, J., GAVORA, P. Anglicko-český pedagogický slovník. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-310-2.
9. MAREŠ, J., GAVORA, P. Interpersonální styl učitelů: teorie, diagnostika a výsledky výzkumů. Pedagogika, 54, 2, 2004.
10. MICHEK, S. et al. Příručka pro sebehodnocení poskytovatelů odborného vzdělávání. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2006. 84 s.
11. RYS, S. Hospitace v pedagogické praxi. Vyd. 3. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 143 s.
12. STŘELEČEK, S. Studie z teorie a metodiky výchovy I. Brno: PF MU v Brně, 2004. 155 s. ISBN 80-86633-21-7.
13. VAŠŤATKOVÁ, J. Autoevaluace a benchmarking ve škole. Olomouc: Hanex, 2010. 1. vyd. 116 s. ISBN 978-80-7409-029-5.
14. VAŠŤATKOVÁ, J. K podobě autoevaluace v českých školách. In Wiegerová, A. (ed.) Fórum v premenách školy v 21. storočí. Bratislava: Univerzita Komenského, 2007. ISBN 978-80-969146-7-8.

15. VAŠŤATKOVÁ, J. Úvod do autoevaluace školy. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 1.vyd. 188 s. ISBN 80-244-1422-8.

Internetové zdroje:

16. CHVÁL, M., et al. Národní ústav odborného vzdělávání [online]. 2010 [cit. 2011-09-12]. Stanovisko k plánovaným úpravám školského zákona. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/ae/stanovisko-k-planovanim-upravam-skolskeho-zakona>>.
17. MICHEK, S. Národní ústav odborného vzdělávání [online]. 2008 [cit. 2011-09-12]. Evaluační nástroje. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/ae/evaluacni-nastroje>>.
18. KALNICKÝ, J.; ŽEŽULOVÁ, K. Hospitace. In: Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník [online]. Praha: NÚOV, 2009. Dostupné z: <http://slovník.evaluacninastroje.cz/#phraseId=55&phrase=HOSPITACE>.
19. MACH, P. Výuka v odborném výcviku. Národní ústav odborného vzdělávání: Cesta ke kvalitě [online]. 2008 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/ae/hospitacni-arch-pro-odborny-vycvik>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Hospitační záznam

Příloha č. 2 – Hospitační záznam

Příloha č. 3 – Hospitační záznam

Příloha č. 4 – Hospitační záznam

Příloha č. 5 – Dotazník

Příloha č. 6 – Vlastní CD

RESUME

Evaluace a autoevaluace je dnes běžnou součástí dokumentace škol. K tomu, aby mohla být provedena dobře a objektivně, potřebuje vhodné evaluační nástroje. Mezi ně patří i hospitační záznam.

Práce je rozdělena do osmi kapitol. Vymezuje základní pojmy, jakými jsou hospitační záznam, školský zákon, evaluační nástroje či klíčové kompetence. Podrobnou analýzou přibližuje jednotlivé části hospitačního záznamu a uvádí i možné chyby způsobené pozorovatelem. Práce definuje specifika odborného výcviku a zmiňuje negativa, která odborný výcvik provází. Šestá kapitola popisuje kritéria autoevaluační zprávy a sedmá využití hospitačního záznamu pro evaluaci a autoevaluaci školy. Osmá kapitola obsahuje dotazníkové šetření.

V závěrečné části práce jsou uvedeny návrhy a doporučení, která by se po uvedení do praxe mohla projevit jako účinná.

RESUME

Evaluation and self-evaluation is a common part of school documentation. In order to be done effectively appropriate evaluation tools such as inspection records are needed.

The thesis is divided into 8 chapters. Key concepts such as the inspection record (or a sitting on classes record), the education law, the evaluation tools and the core competencies are being defined. Specific parts of the inspection record as well as possible mistakes caused by the observer are being described. The fifth chapter defines the specifics of the professional training. It also mentions the negatives that may be accompanied with it. The sixth chapter describes the criteria for the self-evaluation report. The seventh chapter deals with the use of the inspection record for the evaluation and the self-evaluation of the school itself. The eighth chapter contains questionnaire survey.

The final part includes suggestions and recommendations that when put into practice could prove to be effective.

Příloha č. 1

Hospitační záznam

Učební obor: **65-51-H|01**

Třída: **3 KU**

Předmět: **Odborný výcvik**

Pracoviště: **Hlavní kuchyně**

Počet žáků: **10**

Datum : **7.12.2011**

Vyučující: **Jiří Brisuda**

Hospitující: **Radka Našincová**

Cíl: Hodnocení sledovaných jevů

1. plánování a příprava výuky
2. materiální podmínky výuky
3. psychologické podmínky výuky
4. řízení výuky
5. motivace a hodnocení
6. klima, vztahy a komunikace

Průběh vyučovacího bloku:

7,00 Nástup žáků, docházka, oznámení cíle hospitace.

7,10 Kontrola zdravotního stavu, ochranných a pracovních pomůcek, jejich doplnění.

7,20 Označen cíl vyučovacího bloku: příprava pokrmů z jatečného masa a vnitřností.

7,30 Rozdělení žáků do pracovních skupin, názorná ukázka jednotlivých druhů masa a výklad k předběžné přípravě surovin.

8,00 Zadáni práce na přípravu obědů podle počtu strážníků. Práce ve skupinách, zaměření se na pomalejší žáky.

9,00 Jednodušší práce dokončeny, skupiny nepracují rovnoměrně, je třeba pobízet žáky k další činnosti.

9,30 Přestávka

10,00 Dokončování pokrmů a příprava na expedici. Úklid pracoviště, degustace a hodnocení jednotlivých pokrmů, opakování.

11,30 Výdej jídel, dochází ke konfliktním situacím u skupin určených na úklid pracoviště.

UOV dochází ke skupinám určených na úklid a upozorňuje je na nutnost dokončení těchto činností, objasňuje požadavky na hygienu.

13,00 Kontrola úklidu pracoviště, řešení drobné nekázně u jednotlivců zařazených na úklid. Snaha o namotivování žáků k zrychlení pracovní činnosti, dokončení úklidových prací.

13,45 Předání výdeje, zopakování probrané látky, hodnocení a oznámení práce na druhý den.

14,00 Kontrola žáků a jejich odchod z pracoviště.

Negativa

Žáci na OV z nechtění vykonávají úklidové práce a to se odráží na jejich kázni.

Pozitiva

Ukázky zpracování surovin jako motivační nástroj, spolupráce žáků při výrobě pokrmů.

Plánování a příprava výuky	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>N</u>
1.soulad obsah učiva s učebními osnovami		▲				
2. jasný a vhodný výukový cíl	▲					
3.návaznost učiva na předchozí učivo		▲				
4.Příprava materiálu a technika vyučování	▲					
5.promyšlenost volby forem a metod vyučování	▲					
Materiální podmínky výuky	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>N</u>
Zařízení učebny	▲					

Užité pomůcky			▲			
Didaktika, technika		▲				
Psychologické podmínky výuky	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>N</u>
Podnětnost a estetická úroveň	▲					
Spád a tempo výuky			▲			
Řízení výuky	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>N</u>
Účelnost řízení výuky	▲					
Variabilita metod	▲					
Zvládnutí vyučovacích metod	▲					
Věcná a odborná správnost		▲				
Účelné využití dalších forem výuky				▲		
Aktivní učení	▲					
Individuální přístup k žákům	▲					
Využití vyučovacího času			▲			
Dostatek času na pochopení a procvičování učiva				▲		

Motivace, hodnocení	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>N</u>
Využití vstupních znalostí		▲				
Kvalita průběžné motivace		▲				
Využití zpětné vazby	▲					
Podpora sebehodnocení	▲					
Respektování individuality při žáka zkoušení			▲			
Ověření pochopení učiva		▲				
Klima, vztahy a komunikace	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>N</u>
Pravidla komunikace	▲					
Práce s odpovědí žáka	▲					
Vyjádření vlastního názoru od žáka			▲			
Komunikace mezi žáky			▲			
Kooperace ve skupině		▲				
Neverbální komunikace		▲				
Respekt k osobnosti žáka		▲				
Vlídné klima výuky	▲					

Celkové hodnocení:

Cíle výukového bloku byly naplněny, kdy učitel odborného výcviku zajišťoval kooperativní činnost mezi žáky i pracovními skupinami. Zajištěn rozvoj senzomotorických dovedností žáků. Problematickou částí výuky je zajištění neatraktivních činností odborného výcviku.

Datum pohospitačního pohovoru: 8. 12. 2011

Podpis vyučujícího:

Podpis hospitujícího:

HOSPITAČNÍ záznam

Učební obor: 65-51-H|01

Třída: 3 KU

Datum: 7.12.2011

č:

Předmět: Odborný výcvik

VYUČUJÍCÍ: Jiří Brisuda

Celkem žáků ve skupině: 10

Pracoviště: Hlavní kuchyně

HOSPITUJÍCÍ: Jiří Kasík

Cíl a zaměření hospitace: Řízení vyučovacího bloku, použité metody

Učivo: Příprava pokrmů z jatečného masa a vnitřností

Výchovné a vzdělávací cíle bloku: Rozlišení vlastností a technologického využití jatečného masa a vnitřností

PRŮBĚH VYUČOVACÍHO BLOKU

ČAS	SLED DIDAKTICKÝCH FÁZÍ	PRŮBĚŽNÉ POZN. A HODNOCENÍ
7,00	Nástup žáků na pracoviště, kontrola přítomnosti, oznámení hospitace	
7,10	Kontrola pracovního oděvu a pracovních pomůcek	Kontrola provedena pohledem, doplnění chybějící části oděvu
7,20	Byl vytýčen cíl vyučovacího bloku	
7,30	Rozdělení žáků a práce do skupin, vyučující použil metodu výkladu s metodou	Kladl jednotlivé otázky,

8,00	<p>demonstrační- ukázka na jednotlivých surovinách. Popsání charakteristických znaků jednotlivých druhů mas, vysvětlil, co je nutné znát.</p> <p>Zpracování jednotlivých pokrmů dle objednávek školní jídelny, práce s recepturami teplých pokrmů, výroba probíhá pod dohledem UOV a kuchařů. Zaměření se na méně talentované žáky, opětně vyjmenování druhů masa a jejich charakteristika.</p> <p>Práce probíhá samostatně, kooperace mezi žáky, tlak na využití času a udržování pracovního tempa. Zvýšená náročnost na kázeň a pozornost žáků. Snaha o udržení pracovní atmosféry.</p> <p>Přestávka</p>	<p>přirovnáním k vlastnímu tělu demonstroval, kde se jednotlivé části masa nacházejí</p> <p>Práce byla rozdělena přehledně a adresně, náročnější úkoly byly zadány talentovanějším žákům a to vzhledem k udržení pracovního tempa a časové normy. S tím souvisí i problematičnost udržení kázně a pozornosti u méně náročných úkolů.</p>
9,30	<p>Nástup a dokončování pokrmů, spolupráce při dochucování. Zahájena příprava na výdej, rozdělení dílčích prací a určení nových skupin na údržbu a úklid</p>	
10,00	<p>pracoviště. Hodnocení výkonu je slovní s upozorněním na řešení nedostatků, znovu probrána charakteristika jednotlivých pokrmů a způsob expedice.</p> <p>Zahájení expedice</p>	<p>Je řešena individuálně s ohledem na fáze dokončování stanoveného úkolu.</p> <p>Opadá pracovní nasazení u žáků určených na</p>

11,30	<p>pokrmů v školní jídelně, kontrola kvality, teplot a vzhledu vydávaného pokrmu. Výdej jednotlivých pokrmů pod dohledem UOV se zaměřením na společenské chování a dodržování stanovených norem.</p>	<p>úklid pracoviště a na umývání nádobí. Lze vysledovat nekázeň a neochotu přistupovat aktivně k těmto úkonům. Vzhledem k členitosti a velikosti pracoviště odborného výcviku nelze naráz obsáhnou všechny pracovní skupiny a UOV může jen apelovat na jednotlivé žáky a soustředit se na problematickou skupinu.</p>
13,45	<p>Ukončení a předání výdeje dalším pracovním skupinám. Hodnocení plnění zadaných úkolů, upozornění na chyby, které v průběhu pracovního bloku vznikly a způsob jejich odstranění. Byl oznámen cíl následujícího VB.</p> <p>Ukončení VB, odchod žáků z pracoviště.</p>	<p>Výdej probíhá ve vysokém tempu, s velkou zátěží na pracovní koncentraci.</p>
14,00		<p>Učitel OV pochválil žáky za splnění náročných úkolů a poděkoval za spolupráci.</p> <p>UOV zkontroloval odcházející žáky, zda si nezapomněli své pracovní pomůcky a zda je pracoviště v pořádku připravené na předání.</p>

Příprava a organizace VB

Stanovení cíle VB jako konkrétní dovednosti žáka.	ano
Stanovení klíčové kompetence/cí, kterou bude cíleně rozvíjet	ano
Vhodné stanovení učiva (tématu), jako prostředku pro dosažení cíle.	ano
Soulad stanoveného cíle a učiva se ŠVP	ano
Soulad cíle, učiva a klíčových kompetencí s časovým plánem učitele.	spíše ano
Návaznost na předcházející VB.	spíše ne
Příprava, stavba a organizace VB.	ano
Práce služby, zápis od třídní knihy	spíše ne
Zajištění a příprava pomůcek a did. techniky	ano
Zajištění učebních a pracovních textů.	spíše ne

Efektivita a splnění cíle/cílů VB

Splnění cíle/cílů VB	ano
Zhodnocení výkonů jednotlivých žáků (skupin)	ano
Vymezení kladů a nedostatků výkonu žáků	ano
Evidence výkonu žáků, klasifikační podklady	spíše ne
Míra naplnění konkretizovaných výstupů ŠVP	-
Soulad evidence klasifikace se školním řádem a RVP	-

Klíčové kompetence ve VB

Rozvoj plánované KK	ano
Rozvoj jiných KK, jakých ?	ano - společenské vystupování

Použitá hodnotící škála:

- 1 ANO - 2 SPÍŠE ANO - 3 SPÍŠE NE - 4 NE**
- **N - parametr nebyl sledován a hodnocen**

Připomínky HOSPITUJÍCÍHO:

Vyzdvihl bych schopnost hospitovaného v daném pracovním prostředí rozdělit dílčí úkoly do jednotlivých skupin a zajistit jejich plynulou kooperaci. Systém fungování školní

kuchyně bohužel neumožňuje vyučujícímu ve větší míře věnovat se individuálním výukovým potřebám méně talentovaných žáků.

Připomínky HOSPITOVANÉHO:

Výuku komplikuje fakt, že prvotním cílem školní jídelny je uspokojení velkého počtu strážníků. Žáci pracují v časovém presu, nemají prostor pro větší uplatnění vlastní kreativity při výrobě a servisu pokrmů.

Bylo dosaženo cíle? Ano

hodnotí VB jako: Přínosný

Za NEJSILNĚJŠÍ místo VB považuje: Zajištění kooperativní činnosti žáků

Za NEJSLABŠÍ místo VB považují: Udržení pracovního tempa u žáků

Okolnosti, které POZITIVNĚ ovlivnily průběh VB: Demonstrativní ukázky učitele, pozitivní reakce strážníků

Okolnosti, které NEGATIVNĚ ovlivnily průběh VB: Neatraktivnost některých zadaných úkolů (úklidové práce, údržba pracoviště)

Datum pohospitačního pohovoru: 8. 12. 2011

Podpis vyučujícího:

Podpis

hospitujícího:

Hospitační záznam

Jméno(VUOV):...Krutinová Kateřina.....

Učeb.obor: PRODAVAČ - VÝROBCE LAHŮDEKŠkola:ISŠ Cheb - VÝROBNA LAHŮDEK.....Třída:.....Vyučující: P. ŠIMÁČEK Datum: 4.2.2012Téma vyuč. hodiny: OCEŇENÍ VÝROBKŮVýchovně vzdělávací cíl (e) hodiny: ORIENTACE V KALKULAČNÍM LISTĚ

(pokud nebyl učitelem OV uveden, pokuste se jej odvodit z průběhu hodiny)

Záznam průběhu hodiny

čas	Učitel OV	žáci
7 ⁰⁰	ROZDĚLENÍ ÚKOLŮ KONTROLA OBLEČENÍ	NÁSTUP NA PRACOVNĚ KONTROLA HYGIENY A ŠACÍ (ZÁKUSNĚ NA PŘEZKUSENÍ
	VYSVĚTLENÍ TRVANLIVOSTI POTRAVIN PŘÍJEM NOVEHO ZBOŽÍ	OCEŇENÍ NOVÝCH VÝROBKŮ
8 ⁰⁰	KONTROLA ŽÁKŮ PŘI PRODEJI	PŘÍMÝ PRODEJ, KONTAKT SE ZÁKAZNÍKEM
12 ⁰⁰	ÚSTNÍ A PÍSEMNÉ ŽROUŠENÍ ŽÁKŮ	POZHÍVÁNÍ ZBOŽÍ
13 ⁰⁰	ZADÁNÍ UKLIDOVACÍ PRACÍ	UKLID

Celkové vyhodnocení hodiny:

1) Vyučovací hodina (cíle, rozvíjené kompetence, struktura a organizace hodiny)

POZNÁNÍ ZBOŽÍ, CENA PRODEJNÍ,
KONTAKT SE ZÁKAZNÍKEM.

PRAKTIČKA VÍUKA JE VELMI DOBRĚ VEDEKNA

2) Metody a formy výuky, pomůcky

ÚSTNÍ OTÁZKY, PRAKTIČKÉ UKÁZKY
SKLADOVÁNÍ ZBOŽÍ

3) Učitel OV (komunikace, pedagogický takt, motivace, aktivizace žáků, hodnocení)

VELMI DOBRĚ KOMUNIKUJE SE ŽÁKY,
KONTROLUJE JE, OPRAVUJE VZNIKLE CHYBY,
VYSVĚTLÍ DŮSLEDKY

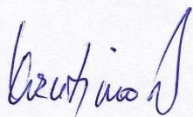
4) Žáci (aktivita, kooperace, klima ve skupině)

ŽÁCI JSOU AKTIVNÍ, POSLUCHAVÍ

Připomínky, postřehy, návrhy:

NEMAM ŽÁDNOU PŘIPOMÍNKU

Podpis UOV:

Hospitační záznam

Jméno(VUOV):...Krutinová Kateřina...
 Učeb.obor:.....KUCHAŘ - ČIŠTĚNÍ.....
 Škola:ISS Cheb..... Třída: 3. LEP
 Vyučující: JIRI KASIK Datum: 17. 1. 12

Téma vyuč. hodiny: PŘÍPRAVA 5-VI DRUHŮ POKRMŮ, 1x POUŽITÍ
 Výchovně vzdělávací cíl (e) hodiny: DOBRÉHO TECHNOL. POSTUPŮ

(pokud nebyl učitelem OV uveden, pokuste se jej odvodit z průběhu hodiny)

Záznam průběhu hodiny

čas	Učitel OV	žáci
6 ³⁰	KONTROLA PRACOVNÍHO ODĚVU, ROZDĚLENÍ PRAC. UKOLŮ (575 jídel pokrmů)	KAPOTA ŽÁKŮ NA PRACOVNĚ, S ŽÁKŮ KŘÍŽEK DO 7 ³⁰ KDYŽA' SUDARE
6 ³⁰ 7 ¹⁰	PŘÍPRAVA POKRMŮ, DOHLED NA ŽÁKY	PŘÍPRAVA POKRMŮ DNE TECHNOL. POSTUPŮ ZA DOHLEDU UOV A KUCHAŘEK.
7 ¹⁰ 7 ¹⁵	DOHLED NA ŽÁKY (DOHLEDU) POKRMŮ, ROZDĚLENÍ UKOLŮ PRACI	PŘESUN ŽÁKŮ K MĚSTI V KUCHAŘI + DO STOLUČENÍ
7 ¹⁵ 7 ⁴⁰	DOHLED NA ŽÁKY PŘI MĚSTI LE STOLUČENÍ	MĚSTI VÍDEL, UKLI

Celkové vyhodnocení hodiny:

- 1) Vyučovací hodina (cíle, rozvíjené kompetence, struktura a organizace hodiny)

CELEM PRAC. HOVINY JE DODRŽENÍ
HYGIENY PŘI PRÁCI, DODRŽENÍ TECHNOL. POKROKŮ

- 2) Metody a formy výuky, pomůcky

PRACOVNÍ PRÁČKY, POMŮCKY: ZOBOT,
HLÝLEK NA MASO, KONVERTOR, VÁHA, ...

- 3) Učitel OV (komunikace, pedagogický takt, motivace, aktivizace žáků, hodnocení)

UOV BY MĚL BÝT DŮRAZNĚJŠÍ PŘI NAPOMÍ-
NÁNÍ ŽÁKŮ, VÍCE ŽÁKY ÚLOŽKAT A
JINĚJAT VE SVĚM PODJELNĚ ÚLOH.

- 4) Žáci (aktivita, kooperace, klima ve skupině)

ŽÁCI MŮ ~~JE~~ V CELKU PRACOVNÍ,
POSLUCHAVÍ.

Připomínky, postřehy, návrhy:

UOV BY MĚL BÝT NA ŽÁKY PŘÍZNĚJŠÍ,
DŮRAZNĚJŠÍ V KONTROLE PRÁCE ŽÁKŮ,
PRACOVNÍ HOVINY VEDOU SPÍŠE KUCHAŘEK,
NEŽ UOV. DŮRAZNĚJŠÍ V KOMUNIKACI.

Podpis UOV:

Příloha č. 4

Podklady pro rozbor vyučovací jednotky

V přípravě na rozbor vyučovací jednotky hospitující posoudí, který z dále uvedených jevů bvl nebo měl být do výuky začleněn, v jaké míře a zda a jak (kladně či záporně) ovlivnil efektivnost práce učitele i žáků. Následně o tom vede s vyučujícím smysluplný dialog se závěry.

Uvedené jevy nehodnotíme zpravidla izolovaně, ale většinou ve vzájemných vztazích, podmíněnosti, prolínání.

<p>Označení míry výskytu jevu : 0 = žádný,á,é (nevyskytl se vůbec) 1 = malý,á,é (vyskytl se málo) 2 = střední (vyskytl se průměrně) 3 = velký,á,é (vyskytl se hodně)</p>

Názor hospitujícího na míru, kvalitu a oprávněnost výskytu sledovaného jevu, či jeho absenci.

Sledovaný jev	Míra výskytu (0 až 3)	Příklad, posouzení (ne)správnosti, (ne)vhodnosti, aj. poznámky
Sdělení cíle	1	
Oznámení pracovního postupu	2	
Zdůvodnění účelnosti a potřebnosti (nového) učiva (určité činnosti)	3	
Vstupní motivace (jiná)	4	
Vyučující vytvářel podmínky pro:		
vyvolání a udržování zájmu o obsah či způsob činnosti	5	
kvalitu vnímání	6	
rozvoj paměti	7	
tvorbu správných představ	8	
tvorbu a strukturování pojmů	9	
ujádření vztahů mezi pojmy pomocí grafických symbolů	10	
rozvoj myšlenkových procesů (abstrakce, generalizace apod.)	11	
chápaní souvislosti avztahů při osvojování nových poznatků	12	
tvorbu názorných schémat	13	
kritické myšlení - hodnocení výroků, řešení, pojednání aj.	14	
samostatnou práci	15	
kreativitu v práci žáků, rozvoj fantazie	16	
aktivní dialog, čas a prostor na otázky	17	
volní chování a jednání	18	
tvorbu žádoucích návyků	19	
udržení pozornosti	20	

f) jiné		
Výukové metody názorně demonstrační 26		
a) pozorování		
b) předvádění		
c) instruktáž		
d) jiné		
Další pedagogicko-psychologické jevy ve výuce		
Princip objevování nových poznatků, heuristická metoda		27
Výuka řešením problémů		28
Výuka dramatem		29
Učení z textu (učebnice, PC aj.) čtení s porozuměním		30
b) vyhledávání hl. myšlenky, informace; osnova		
c) přepracování tématu		
e) kritika textu		
d) zpracování odpovědí na předem zadané otázky		
f) samostatná reprodukce		
g) diskuze o přečteném		
ch) diagnostika výsledku učení z textu		
i) zpracování referátu aj. forma		
Pisemné záznamy žáků (sešit, konspekt aj.)		31
Brainstorming a brainwriting		32
... práce s chybou		33
Návaznost nového učiva na dřívější poznatky		34
Mezipředmětové vztahy, širší souvislosti		35
Strukturovaný přehled učiva (tabule, sešit aj.)		36
Aktivní opak., procvičování, kontrola porozumění učivu		37
Užití vědomostí při řešení nových úloh (aplikace)		38
Užití zpětné vazby, její hodnota pro rozvoj vědění		39
Uplatnění didaktických principů		40
Prvky a formy otevřeného učení		41
Sepětí s praxí (s životem)		42
Kultura a účelnost verbálního projevu učitele i žáků		43

Míra a vhodnost interaktivní diskuse, rozvoj jazykových a komunikačních dovedností ž.		44
Neverbální komunikace uč.		45
Průběžná motivace		46
Metodická pomoc žákům – Jak se učit?		47
Způsob povzbuzování		48
Způsoby odměňování		49
Způsoby kárání, užití trestů		50
Vznik poz. prožitků u žáků		51
Vytváření názorů a postojů žáků jako výsledek vyučování		52
Kontrola činností a výsledků práce žáků v hodině		53
Formy sebehodnocení žáků, spoluodpovědnost za klasifikaci		54
Způsob zkoušení, hodnocení a známkování žáků		55
Učelnost použití tabule (flipchartu, dataprojektoru ap.)		56
Didaktická technika		57
a) Auditivní technika		
b) Vizální technika		
c) Audiovizuální technika		
d) Počítače		
e) Trenažer		
f) Žákovské soupravy		
g) Použití jiné did. techniky		
Závěrečná kritéria pro hodnocení vyučovací jednotky		
Soulad cílů výuky s obsahem rámcového kurikula (RVP)		58
Náplň výuky vzhledem k ŠVP		59
Věcná správnost učiva		60
Členění učiva na základní a rozšiřující		61
Podněty k samostatnému studiu		62
Stimulování slabších – schopných žáků		63
Vlastní iniciativa žáků		64
Přiměřenost a rozsah požadavků na žáky		65
Využití osobních zkušeností a znalostí žáků z mimoškolního života		66

Míra učení žáků přímo ve výuce		67
Aktuálnost učiva vzhledem k budoucím potřebám žáků		68
Celkové pracovní zatížení žáků smysluplnou činností		69
Projevy vztahu učitel – žák (osobnostní vlastnosti)		70
Vztahy mezi žáky navzájem, vytváření sociálních dovedností (vzájemná pomoc aj.)		71

Tvorba a rozvoj klíčových kompetencí žáka, tj. 72

a) kompetence k učení		
b) kompetence k řešení problémů		
c) kompetence komunikativní		
d) kompetence sociální a personální		
e) kompetence občanské		
f) kompetence pracovní (ZŠ)		
Celkové klima třídy		73
Rušivé jevy – příčiny vzniku, řešení		74
Příprava žáků na příští výuku		75
Ověření dosažení stanoveného cíle (cílů)		76
Závěr vyučovací jednotky		77
Celková efektivita práce žáků		78
Kvalita práce učitele		79

Jiné, výše neuvedené jevy a kritéria 80

-		
-		
-		

Příloha č. 5

Dotazník k formě hospitačního záznamu bloku odborného výcviku

Vážená paní, vážený pane,

právě jste obdržel (a) dotazník, na základě kterého bude vytvořen podklad pro výzkumnou část bakalářské práce. Proto vás prosím, abyste odpověděl (a) na všechny níže uvedené dotazy co nejupřímněji. Dotazník je koncipován tak, že vám zaručuje naprostou anonymitu a bude využit jen k výše uvedenému účelu.

1. Vyhovuje Vám struktura hospitačního záznamu, který Vám byl předložen?

.....

2. Chybí Vám v záznamech nějaká oblast, která je podle Vašeho názoru pro hodnocení školy důležitá, a kterou byste tam rádi doplnili?

.....
.....

3. Vyhovuje Vám záznam takto obecně zaměřený, nebo by Vaše představy záznamu jako evaluačního nástroje splňoval spíše záznam zaměřený na jednotlivé oblasti? Tzn. zaměřený na - pedagogickou činnost, na klíčové dovednosti nebo na metody, prostředky a pomůcky?

.....
.....

4. Která verze záznamu je pro Vás nejpřijatelnější – otevřený (dává prostor pro rozepsání), uzavřený (odpovědi ano – ne) nebo polootevřený a proč?

.....
.....

5. Jaká je podle Vás ideální četnost hospitací, aby mohl být hospitační záznam využit jako autoevaluační a evaluační nástroj?

.....

Srdečně děkuji